

Korrespondenz Petar Konjović – Zdeněk Chalabala

54. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Brünn/Brno,
Zagreb, zwischen 10. und 15. Januar 1936

Zagreb, Gundulićeva 34/III

Dragi moj prijatelju,

Što je to s Vama? Pisao sam Vam, odmah po dolasku u Zagreb iz Praga, po božićnim praznicima, opširno pismo. Medjutim, sve do danas nemam od Vas ni glasa. Mislio sam da u Brnu imate mnogo posla, i da ćete mi možda pisati iz Praga, kuda ste putovali radi predstava sa Bahrijom Nuri-Hadžić. Gdjca Nuri mi je poslala jednu kartu iz jednog jugoslovenskog društva, posle prve predstave: na toj karti piše mi Dr Ribař, da je «Koštana gdje Hadžić imala velik uspeh». Medjutim, ni u «Prager Presse», ni u «Lidovim», ni u «Nar. Listima», – to su tri češka lista koja ovde mogu da pratim, – nisam našao ništa?? Nadao sam se i sa interesovanjem čekao da ćete mi Vi nešto javiti, – od Vas jedino mogu da doznam otvoreno i iskreno kakve su bile te dve >Koštane< sa Bahrijom, – ali od Vas nikako ni jedne reči. Zašto? Ili možda uopće niste primili moj dopis? Adresovao sam ga bio na Zemske Divadlo, Brno. Mislim da je to za Vas još uvek sigurna adresa.

Najviše me interesuje Vaša odluka u pogledu Praga i jeste li se odlučili za prelaz onamo? Gdja Běla sigurno može samo da želi nov tempo u Vašoj umetničkoj karijeri, tim pre što ste se Vi od prvog dana starali i mislili na to da u njenoj pevačkoj karijeri ne nastane time prekid, nego, obratno, nove mogućnosti.

Veoma bih želeo da se to pitanje reši onako kako je za Vas najbolje, jer to je, – odlazak u Prag na tako eksponovanu i odgovornu poziciju, – za

Vas sada odista sudbonosan preokret. Iz svog iskustva znam da u takvim časovima baš, treba ostati miran i odlučan.

S Gavellom sam bio samo jedanput on je silno okupiran, i mnogo nervozan, – sam to priznaje – žali za Brnom i želi u Brno. Interesuje me što je sa prijateljem Jižikovskim: ja sam mu, pred odlazak iz Praga, pisao opširnije, zahvalio mu na svoj odista velikoj ljubaznosti koju je i ovaj put pokazao prema meni: pozdravio sam mu i odavde Novu godinu. Nadao sam se da će se i on javiti bar sa dve reči. Da nije opet kakva unutarnja kriza u teatru? Vi znate koliko bih želeo sigurnu i sredjenu budućnost Zem. Divadlu, i svojim prijateljima u njemu.

U Beogradu je operna kriza takodje opet akutna. Hristić je – post tot discrimina rerum – premešten u Ministarstvo, i sad – privremeno – vode operu mladići prema kojima je naš simpatični Tausky (pozdravite ga molim!) kapacitet.

Ja iskorišćujem svoj odmor i radim. Iz Švajcarske mi se javila jedna teatarska agentura i tražila pravo za «Košanu». Poslao sam im Klavierauszug s nemačkim tekstom.

Kod gdje i g. Rak mnogo Vas spominjemo: s najvećim interesom su razgledali fotose, kojima su se i žena i sin mnogo obradovali: a ona Vaša iz Radio studia pravi furore.

Primate s gdjom Bělom – uz moj rukoljub za gdju – od nas svih najsrdačnije pozdrave. I pišite mi što skorije! Vaš odani Vam

Petar Konjović

Je li Vas potražio u Pragu Pattiera? Što je s Vašim putom u Moskvu! Ako bi do njega došlo, ne zaboravite isporučiti gdji ministra Partu moje poštovanje i pozdrav.

Rekli ste mi u Pragu da vrlo dobro razumete moja pisma u našem jeziku a meni je ovako mnogo lakše, jer s češkim ide teško. Samo, moj rukopis!!

APPARAT

54. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Brünn/Brno,
Zagreb, zwischen 10. und 15. Januar 1936

ÜBERLIEFERUNG:

ORIGINAL: Musikwissenschaftliches Institut SANU Belgrad, Nachlass
Petar Konjović

2 b. S, Format 28x21,5 cm, einfaches gelbliches Briefpapier ohne Kuvert

TEXTKONSTITUIERUNG:

QUELLE: Original

ERLÄUTERUNGEN: -

THEMENKOMMENTAR:

Konjović fragt Chalabala, warum dieser seinen Brief vom 29. Dezember 1935 nicht beantwortete. Die beiden Freunde tauschen ihre Gedanken bezüglich der Premiere von *Koštana* in Prag aus. Konjovic interessiert sich für Bahrija Nuri Hadžić' Interpretation der *Koštana*. Er erwähnt auch Stevan Hristić' (damaliger Operndirektor in Belgrad) Versetzung ins Bildungsministerium.

EINZELSTELLENKOMMENTAR

Ein nicht ganz klares Wort (Name Partu)

55. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Zagreb,
Brno/Brünn, Samstag, 18. Januar 1936 (Datum des Poststempels)

Pěkné pozdravy Brankovy! Klav. výtah Bouře mu odeslali 8. t.m. a musí být v Záhřebu. Ať se přeptá na poště nebo na celnici

Adressa byla: Gavella, Nár. Kazalište Zagreb

Velectěný, drahý a milý příteli,

prosím Vás nezlobte se! Já vím, že jsem hanebná nátura a nepolepšitelný na psaní. – Děkuji Vám za Váš milý krásný dopis, tolik mne dojal a znovu přesvědčil jakého upřímného a vzácného přítele ve Vás mám. Díky. Já jsem se s Vámi, mistře tolik sblížil, že mi to připadá jako bychom byli jedna rodina a píše-li Vám jako bych domů psal. Jen mi prosím promiňte že píšu tak pozdě. – V Brně mám honičku Sachs stále churaví – připravuji nyní 3 opery současně. V Praze jsem zkoušel s pí. Nuri – se solisty i se sborem a pak jsem sjednával podmínky své smlouvy a črtal i myslel směrnice pro příští saisonu. Jdu tedy do Prahy moje věc už je perfektní (jako dramaturg s povinností dirigovat) a též řed. Lom oznámil již řed. Jiříkovskému že mne Nár. div. povolává příští saisonu do Prahy. Chci se přestěhovat v květnu abych si mohl připravit v Praze 2 opery pro začátek po prázdninách a kvůli repertoar budu do konce saisony dojíždět ještě dirigovat do Brna. Chci začínat Igorem. Všecky partie dvojmo obsadím a rád bych aby se p. Zítek naučil Igora, Vladimíra a Končaka, všecky tři role – (myslím že by to pomohlo též u obecnstva) které by střídavě zpíval. Pak chci dělat Janáčkovu Kát'u, Wagnera Soumrak bohů(?) Falstaffa 1. českou premieru (Vodník od Vomáčky) pak chci přepracovat z doby předsmetanovské některý český singlspiel (Šebor, Weigl) též dramaturgicky upravit pro Stavovské divadlo – myslím též na 4 Hrubíány, a snad Rosenkavaliera, rád bych též dělal od Rocca Dibuka a ze světové literatury buď Tichý Don nebo Kat. Ismailovu. Plná hlava plánů a – starostí. Práce mne okupuje celého.

Paní Hadžič partii neuměla a přesto, že jsem s ní zkoušel před 1. představením jednou (do druhé zkoušky nepřišla) byla celý večer vedle. Po prvním představení jsem s ní měl další 2 zkoušky velmi důkladné a těšil jsem se že to druhé představení bude »sedět«. No, bylo to lepší – ale nepamatovala si ani 50% toho co jsem po ní chtěl a vůbec myslím, že tato partie není pro ni. Hlas jako sulc – a herecká kreace jen a jen vnějšková – psychicky jest jí Koštana docela cizí. Na druhém představení hrál překrásně orkestr! a tak jsem šel z představení velmi šťasten přes to že to ta mohamedánka kopala. I obory výborné (zkoušel jsem v den představení hodinu). Teď se těším na 22.; zase s Horákovou to bude klidnější a hlubší jen si myslívám (Praha – Koštana – osud) aby mi ta «Koštana» nezkomplikovala – život. --

V Barceloně měli velký úspěch s Prodanou. Čekám ještě zprávu jak dopadl Jakobín. – S řed. Jiřikovským jsem včera mluvil a vyřizoval mu Váš vzkaz. Dává Vás mockrát pozdravovat a bude psát – (poznámenal si to do kalendáře) – má spoustu práce a právě je zde návštěvou sekční šef Kvapil.

Běla bude dělat audici v Něm. divadle v Praze. Jednal jsem už s šefem Szellem a budu psát řed. Egerovi. Snad nám přinese Praha štěstí? – Beru na se velkou odpovědnost a když si to všechno rozvažuji a uvědomuji mám až strach budu-li moci učiniti vše co bych chtěl a co se ode mne čeká. – Talich zase leží. Nemůže hýbat rukou – trochu reumatismus trochu nervy. Ministerstvo má převzít po ministru Krčmářovi – Franke. Nevím bude-li to momentálně výhodné pro divadlo a pro nás všechny.

Píšete ten nový obraz do Koštany? Na čem pracujete nyní? Najdu-li v Praze chvíli – a budu-li se moci naprosto koncentrovati napíši Vám svou visí toho obrazu. Ovšem psát budu na každý způsob. – Mám dojem že se Sachs značně interesuje o Bělehrad. – Stále se mne na to ptá a vždy je velmi

nedočkavý přijde-li od Vás dopis co je v Bělehradě jak se tam situace utváří. Milý pane intendante vyříd'te prosím milostivé paní mnoho pozdravů a rukypolíbení též pp. Rakům poručení ode mne i od ženy.

Vás srdečně pozdravuji a ještě jednou prosím abyste se nehněval že jsem tak dlouho nepsal. – Ukončil jsem ensemblovou zkoušku Troubadoura dřív abych mohl dopis dopsat a ještě dnes odeslat a polepším se. Váš upřímně oddaný

Zd. Ch.

APPARAT

55. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Zagreb,

Brno/Brünn, Samstag, 18. Januar 1936 (Datum des Poststempels)

ÜBERLIEFERUNG:

ORIGINAL: Musikwissenschaftliches Institut SANU Belgrad, Nachlass Petar Konjović, 4 b. S., Format 23x17,4 cm. Gelbliches Briefpapier mit dem Memorandum Zdeněk Chalabala, chef d'orchestre, dramaturge de l'Opéra National, Brno. Mit Kuvert.

DRUCK: veröffentlicht in *Musicology* Nr. 2, 2002

TEXTKONSTITUIERUNG:

QUELLE: Original

ERLÄUTERUNGEN: -

THEMENKOMMENTAR:

Chalabala benachrichtigt Konjović davon, dass er ab der nächsten Saison im Prager Nationaltheater sein wird. Er schreibt über seine Pläne. Daneben kritisiert er Bahrija Nuri-Hadžić' Interpretation der Koštana. Die Belgrader Primadonna (berühmte Salome, Lulu bei der Züricher Uraufführung, Aida

und vielmalige Prager Jenufa) bekannte später selbst, dass ihr die Rolle der Koštana nicht liege. Chalabala interessiert sich für das neue Bild in Koštana.

59. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag

Zagreb, zwischen 14. und 21. März 1936

Zagreb, Gundulićeva 34.III.

Milý a vážený příteli,

před několika dny poslal jsem Vám, spolu s p. Dr. Gavellou jednu pohlednici, a sdělil jsem Vám že jsem napsal «Váš» akt v Košťaně, totiž Meziakt, čili de facto jednu jedinou scenu, která by měla být provozovaná hned po 3. aktě, (Dom Hadži Tomy), podle možnosti bez ili co s nejmenší pauzi. Dekorace toho Meziakta («interieur» v chalupce Košťany) jest ták jednoduchá že by se mohla, podle mého mínění «einfach» dát do dosavadního 3. obrazu, ták že by velká pauze měla byt až před IV. Mítkovou scenou (je to teď de facto V. obráz, a dosavadní V, po preludiumu «Kostanjevá hora» stává se teď obrázem VI. ím).

Ten nový «Meziakt» napsal jsem teprv před krátkou dobou ačkoliv jste Vy proponoval mně takovou kratínkou scenu ještě před rokem když jsem byl v Praze. Věřil jsem ve Váš apsolutní instinkt pro scenu, a přece dlouho jsem se ne mohl odhodlát na tuto práci, specialně proto že jsem měl skrupuli vůči tekstualni architektonice dílu. Nechtěl jsem nikterák vymíšlet nový tekst, poněvadž bych tutou cestou mohl přitit až k tomu abych vypracoval snad docela nový a jiný »libretto«... A to by už nebyla Stankovičová Koštana!

Přece věřil jsem že je Vaše «these» o tom že Koštana potřebuje aby jednou čistě dramatickou, psychologicky jasnou scénou byla «vzhrnoutá» (geworfen) v první plán, ve středisko díla. O tom jsem se přesvědčil když jsem během tohoto roku, po pražské premiéře, dostal z Německa dva nebo tři «Meinunga», ve kterých, vedle všech komplimentů hudební strance, bylo řečeno že je text «nepochopitelný», tj. že není v hlavním problému není dramatické síly, resp. dramatického kontrastu. Mezitím, četl jsem ještě jednou Boru Stankoviče, abych si našel některé věty kterými by bylo možno vyrazit ten elementární konflikt se samou sebou, který nastává v Košťaně, po scéně v domu H. Tomy. Nebylo třeba mnoho textu: aby zůstal v stylu Stankovičovem, ten měl být jen v nekolikách zlomených, rapsodických větách, odpovídajíc psychologicky a mentálně situace ve které jsem, en ce moment, nachází Koštana, věty které jsem se Stankoviče vzal mislým že odpovídaji této intence, a že iluminizují veškery kontrasti který se v této sceni «sukobljavaju» (bekämpfen).

Mám pocit že je rozřešení problému takto dobré, a že i samá role Košťany a také celé hudební dráma zyskalá těm docela silnější «Schnung». Přerušením «folklorního» elementů (Ah, ten famosní folklor! Mislým že toto thema, i s hlediska moderny internacionalné hudby ještě any zdaleka není zakončená a «překonána»!), a kreaci jedné «velké» sceny Košťany, čistě dramatické, s sotva několik lyrických «primes», dramaticky proud celotný stává se teď intenzivním, a mislím také že se part Košťany stál tím velmi vděčným. (Silně jsem zvědavý také co řekne pi Horáková na tuto scenu?). Psychologická baze je teď na každý případ mnohem víc recítí.

Velice, velice jsem «ungeduldig» čekajíc Vaše mínění a Váš soud o tom zda li jest to co jste si Vy přál a jak jste si to představoval? Prosím Vás aby ste pozorně přečetli take celý text.

No, vypracováním této scény, není ještě vyčerpán problem definitivní nové «dramatizace» Koštany. Z tohoto «Meziaktu» nastává podmínka k změně režisérské koncepce v první polovině dosavadního IV. aktu (Mitkův dům). Proto jsem k tomu dál širší výklad a dopsal jsem nový jakýsi parlando Cikánského sboru, mezi číslem No 220 až do č. 231. Teď, podle této změny, dostává celá velká Mitková scéna z IV. obrazu mnohem větší dramatickou gradaci. Proto, vedle hlavního výtahu nového «Meziaktu» (ten klavírný výtah jest de facto víc jen skizka orch. partitury, ale nechtěl jsem se zdržovat vypracováním) dál jsem také klavírný výtah této doplněné scény z IV. obrazu (mezi číslem 220 a 229), spolu s nutným textem a textuálním komentářem pro režiséra. V orchestrální partituri, kromě toho že je nutné udát této vokální frázy sboru, Grkljana, Salče, Cikána a Mitky, není žádné změny: jediné jest že jeden takt před číslem 231. musí se zdělat Generalni Pausa, aby se slyšela poslední věta Mitky a Koštany, vyslovena parlando. Táto Gen. Pausa patří tam velice dobře.

Myslím že tato změna není méně důležitá než Meziakt.

Ještě dvě malé retuše zdělal jsem v orchestrální partituře, kterých není ve Vaší partituri v Praze:

I) v prvním aktu, scéna H. Tomy, tři takty před č. 45 až do šestého taktu po tom čísle, doplnil jsem trošičku instrumentaci (hlavně pp tremola violini $\frac{1}{2}$),

a

II) ve finalu II. aktu fráza: (před č. 156) mění rytmus: bylo to $\frac{4}{4}$, $\frac{5}{4}$, $\frac{4}{4}$, $\frac{5}{4}$ a teď

Aman! Aman, aman! mlado momče za njuma!

(a podobně každá reprize této fraze) zůstávají 3 takta ve $\frac{4}{4}$. Myslím že je to zjednodušení na prospěch elánu této scény.

Této dvě málynke změny ne jsou důležité, a o tom si ještě promluvíme, když budeme spolu.

Hlavní věc je teď pro mně abych slyšel Vaši impresse o Meziaktu a mínění Vaše o retuši sceni se sborem ve IV. aktě.

Také velice jsem zvědavý co řeknete, a budete ly spokojen s orkestrálním vypracováním Meziaktu. Ačkoliv jsem šel za tím aby byla dominantní deklamace a hovorní flexie, dál jsem přece orchestru svobodnější «švung», aby také těm dostál se silnější dramaticky «uspon» (Aufstieg) kterým má sloužit tento obrázek trvající asi 12 minut. Ovšem také ve smyslu hlasu, je tu třeba síly dramatické, ačkoliv jenom mladodramatického soprano.

A teď: chci se Vás zeptát a prosit informace in puncto otázky další reprizy Koštany v Nár. Divadla. Nevím jak se k této otázce chová direkce Nár. Divadla, a mně osobně je velmy nepříjemné o tom začínat mluvit. Ale, ještě jest že pražská Koštana take «habet sua fata». Především přerušení kontinuitetu které se stálo pohostinstvím pí. Horákové v Barceloni, a po tom pohostinství p. Nuri-Hadžičove, které nebylo pravě šťastné i potom jste Vy musely zpět do Brna ..

Tak ne přišlo ani ke všem abonentským představením, ačkoliv mně to správa v Divadla v posledním dopisi svém avizovala, a nebylo ani představení studentské, odpolední any v nedelu. Ovšem, je to už vyloučena kompetence spravy divadla soudit a rozhodovat o tom.

Přece bych rád věděl zdá v této běžní sezone ještě přijde k některé reprize: proto že bych podle toho aranžoval svoji cestu do Prahy, a chtěl bych také vzít sebou svého syna, aby mu ukázal že v Praze, teď po

dokončení svých studií, muže si najít širší evropsky horizont, který potřebuje. P. Dr Gavella mně slybly že ve věci reprisy Koštany promluvil take s p. v. Radou Dr Neumannem.

Jestly by se repriza v této sezone uskutečnila, byl bych velice rád když by se pro ní mohla nastudovat také tato scena Meziaktu. (Rozepisovani orkestrálních partů šlo by na můj vlastní účet). Změna pak v 4. aktu není, mislým, žádný problem. Můj mladý přítel Ouřednik zdělal by to Vám a mně rád.

Zdržel jsem Vás tímto beskonečným lýt看kem velice dlouho. A ještě Vás obtěžuji prosbou aby ste mně co možná dřív odpovědely stručne o partiture a koncepci Meziaktu! Ale uvážte, prosím, že jste mně tak dlouho už nepsál – a krásné číslo Vašych milých a vždy tak obsahových dopisu z minulé brnenske doby jest pro mne vždycky ještě potěšení, – že mám skoro už nějaký «právní nárok», na jeden dlouhý dopis. A musíte demantovati přítele Gavellu který Vás omlouva tím že je to teď u Vás nějaký «javašluk». To je přece naš balkanski specifikum. A prosím aby ste mně docela otevřeně řekli i v případě že Vám se to co jsem Vám zaslál, nelybí.

Take v Jugoslavii nechci aby se Koštana hrála dál jinak než v této poslední, definitivní redakci. Proto příští reprisi (v příští sezone) budou podle pražského provozování, v Bělehradě, a v Ljubljani, doufám také.

A také teprv teď chci vydat nový klavírný výtach, který bude upraven podle této poslední redakce. No, jestli se podaří abych brzy mohl přijít do Prahy, promluvíme o všem tom.

A Vy, jak se cítíte v Praze, v Dívadle? A gdja Běla? Prosím Vas aby jste mil. pí. Běli porouchili muj «rukoljub» a od moje ženy srdečný pozdráv. Vás pozdravujeme také oba co nejsrdečněji a v nejlepším přátelství Váš oddaný

Petar Konjović

Mil. pí Rákov byla tak laskavá a obstaralá doslovný česky překlad textu v Meziakti a v retušované scéně v Mitkovem aktu: tak Vám tekstualně to bude všecko jasně. ./. PS

PS. Co se týče hudební koncepce Meziaktu, mislim že Vám nemám co vykládat: Vy tak dobře znáte Košťanu, jako ja sám, snad i líp, a proto uvidíte ihned které motivické prvky jsem brál. Vy jste mne prvně řek že je, zvlášt' v posledním obrazu, několik motivu docela ne využitich. Pro psychologickou interpretaci Meziaktu, který je de facto jakysi Auftakt k posledním obrazu (jenom tu ještě je naděje, aktivitá a tam už jenom resignace) tyto motivy se pravě «nabízejí».

P

Prosím «передать» moji srdečné pozdravy Mme Horákové a p. Dr. Gavellovi.

APPARAT

59. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag

Zagreb, zwischen 14. und 21. März 1936

ÜBERLIEFERUNG:

ORIGINAL: Musikwissenschaftl. Institut SANU Belgrad, Nachlass Petar Konjović

6 b. S., Format 27x21,5 cm, gelbliches Briefpapier, ohne Kuvert

DRUCK: Veröffentlicht in *Musicology* Nr. 2, 2002

TEXTKONSTITUIERUNG:

QUELLE: Original

THEMENKOMMENTAR:

Konjović hat das neue Bild von Koštana vollendet und gibt Analysen.

Jan Mario Ouředník, Bassist des Prager Nationaltheater, Chorleiter und Korrepetitor.

Im Postscriptum: Frau Rak hat eine tschechische Übersetzung des Textes angefertigt.

63. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag,
Zagreb, 25. Oktober 1937

Zagreb, Gundulićeva 34.III

25. 10. 37.

Váženy a milý příteli,

teď se omlouvat mám já: víc než půl roku je tomu jak jsem dostal Váš milý a tak zajímavý i pro novou koncepci «Koštany» důležitý dopis. Dříve jsem Vám nepsal poněvadž jsem očekával změnu moji zdešní situace, – však, ne změnilo se ještě nic: pořád jsem ještě intendantem – na dispozici, a trvá to už přes 2 roky. Potom jsem doufal že přijedete v léto do Dalmacie, a že se tam setkáme: jistě bych přišel a pobýl s Vámi pár dní, kde kolyv by to bylo. Mil. pí Běla však přišla bez Vás, a já jsem právě v tom dobu byl v Bělehradě v funkci min. inspektora na skouškách v hudební školi «Stanković ».

Psal jsem ženě že pí Běla přijde a oná se velmi těšila na setkání a přála aby ji aspoň trošičku pohostilá, avšak mil. pí Běla se ne hlásilá. Tak jak žená teď ne chodí do divadla, nevědělá any adresy zdešní.

Bylo to ženě velice líto: má pí Bělu velice ráda. Tedy nepodařilo se setkat se nám. Drahocenné jsou zmínky v Vašem dopise o některých ještě detailech které by se měly provést v Košťaně, k vůli úplně koncentrace. Svědčí to ještě jednou více, jak hluboce a dobře znáte to moje dílo, které mám tak rád, a o kterém mi bylo jasné že nenašlo ještě pravé porozumění ani u nás, a ani u vás, v Čechách, ačkoliv našlo tam snad ještě více sympatií, a v hudebních kruzích (!) upřímného zájmu, než zde u nás.

Seškrtnout ještě scenu Hadži Tomy [Snad, přihazejíc spolu s Arsou a «gradjani» od místa: Tady máš tvou Serbii! ?] v 1. jednání a také navázat 2. na 1. tak aby se šlo hned in medias res, jak Vy trefně říkáte, dalo by se udělat lehce.

Velice jsem rád že jste spokojen s novým «Vaším» aktem, ve kterém Košťana přišla přece do úplně česti dramatické scény. In puncto Vasých zmínek ad tento akt, dá se to udělat prou režiserským pokýnem.

Psál jste mi že doufáte že v této sezoně (k 1. prosinci – tak jak jde o reprizi ne mohu mít rezervy které jsem měl dříve když šlo o premijeru) přijde k reprizi, a s novým aktem. Mám pocit že se s tím ne počítá: alespoň od divad. správy jsem ne dostal žádnou správu. Jistě mně oznámíte jestli by se o tom něco jednalo: z reprizi bych měl velkou radost a – satisfakci, a ještě i proto že bych tak z novu měl důvod pro ekskursi do Prahy, a to znamená nic méně než duševní Kurort pro mně.

Těšilo mně náramně uznát z Vašeho dopisu, že jste se teď v Praze už docela aklimatizoval, a že jste s šefem, p. Talichem – prosim pozdravujte ho upřímně – v plném kolegiálním a srdečném vztahu. Pravidelně čtu «Národní Listy» «Lidové» Pragu. Přesně a pozorně sleduji všecko co děláte v divadle, zvláště Vy osobně. Vím však velmi dobře jaká namáhavá a odpovědná práce leží na Vámy, a že se o tom ne píše ani ne referuje veřejně, jak se věc de facto má a jak zasluhuje.

Kollega, p. rektor Lhotka který zítra jede do Prahy, byl ták laskav a ochoten přivest Vám tento dopis. Je v tomto něco intimnější, když člověk zasýla listek osobně, a ne poštou: aspoň iluse nějakého osobního styku.

Kdyby bylo jisto že k reprizi «Koštany» v této sezoně vůbec ne dojde, prosil bych Vás aby ste mně zaslály partituru zpět. Ačkoliv p. Lhotka jest ohoten vzyt sebou, mislým že tento «paket» bude přece těžky, a prosim raději zaslát poštou.

Budu se velice těšit na Vaší odpověď: napište mne třebas několik slov, jestli Vám práce ne dovolí jeden z těch Vasych dopisů které mám tak rád. Mil. paní Běle «rukoljub» a od ženy srdečný pozdráv. Vas grli i srdačno pozdravlja odani Vam

Petar Konjović

APPARAT

63. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag,

Zagreb, 25. Oktober 1937

ÜBERLIEFERUNG:

ORIGINAL: Musikwissenschaftl. Institut SANU Belgrad, Nachlass P.K.

4 b. S., Format 21x16 cm. Vergilbtes Briefpapier, ohne Kuvert.

TEXTKONSTITUIERUNG:

QUELLE: Original

ERLÄUTERUNGEN:

Themenkommentar:

Konjović entschuldigt sich, da er auf Chalabalas letzte Antwort (im Nachlass nicht enthalten) sowie weitere seiner Briefe, u.a. Nr. 59, nicht geantwortet hat. Er erwartet eine Änderung seiner beruflichen Position (seit 1935 ist als

Intendant des Zagreber Nationaltheaters im bezahlten Urlaub). Er interessiert sich für weitere Reprisen seiner *Koštana* in Prag.

Fran Lhotka, kroatischer Komponist, Rektor der Musikakademie in Zagreb.

65. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag,
Zagreb, Freitag, 14. Januar, 1938

Nevím zda jsem Vám napsal že jsem aranžoval (a mám hotovy materiál a novou partituru) Simfonicki triptychon Koštana (1. Sobina, interludij, 2. Adagio Kestenova gora a 3. Scènes de ballet (neco předelani): často se žada u mně na koncert. Trva to asi 18 minut.

Zagreb, Gundulićeva 34)III

14. I 38.

Milý a vážený příteli,

prosím ne zlobte se že Vám teprv teď přicházím poděkovat za Váš tolik přátelský a milý list od 21. pr. m. Opoždění mého psaní mělo vážne ba tragické příčini: v polovini decembu mladši sestra mé ženy přišla k nám z Nového Sadu, a za několik dni pošlá na operaci která skončila nešťastně: zemřela zde a potom sme ji přenesli do Nového Sadu, kdy ji před několik měsici zemřel manžel. Tak jsem pro tu příčinu jel, po strašne zimě (ženě jsem nedovolil cestovat, byla i bez toho už bez sily od této tragedie) do Nového Sadu, a potom take do Bělehradu, k bratrovi. Když jsem se vrátil chtěl jsem ihned odpovědět Vám a poděkovat za informaci, ale jsem mezitím ochuravěl a přes 8 dni sem zůstal v posteli: strašny kašel od kterého

se teprv teď pomalu osvobázím a nemohu ještě ven, jen na chvílku, okolo poledne, když jest hezké počasí.

Kollega Lhotka mně telefonoval také že od prof. Křičky dostal tože afirmativní informaci o mém zvolení členem České Akademie, a také to že budu oficiálně o tom informován až toto zvolení potvrdí česká vláda v Praze, a to pry trvá i půl roku! Hlavná věc byla pro mně vědet zdáli zpráva kterou přinesli některý naše noviny podle Národní politiky byla zprávna. Vám, milý příteli, ještě jednou dík za informaci u Mistra Nováka.

Četl jsem mezitím že Vaše premiera Vodníka přešla s velkým úspěchem zvlášť pro Vás. Rád jsem byl z toho, to věřite.

Když jsem – před konec měsíce decembra, – byl v Ministerstvu, ujišťoval mně Ministr že insistuje na tom abych se já ujal správy bělehradského Divadla. Asi za 8 dni jedu do Bělehradu, a budeme dál jednat: mislim že to brzy bude řešeno. Opera speciálně nachází se v užasně situaci. Jestli a když už tam budu, to si mislim a doufám že ihned přidete k nám něco dirigovat a snad také ukázat jak se jedna věc má nastudovat. O tom jsem už dříve myslel. A take stále mám v pamět otázku Gavelli. Také sám mislim že je už čas aby se on definitivně [.....] doma. Myslim že se to nejlépe udělá s jednou kombinací s novou Hud. Akademií a Divadlem v Bělehradě. Na Hud. Akademií byla by jemu svěřena klasa hereckého vzdělání, a v divadle vrchní režie a dozor nad ní.

Těší mně že jste v Praze – a také pí. Běla – už spokojeni. Mně se už styská po Praze snad na jaro bude možno uskutečnit tuto cestu. 11. Aprila hraje v Praze Zagrebski kvartet moje nové Druhé kvarteto, které jsem v tomto roku napsál. Snad bych v tu dobu přišel do Prahy. Možná že by se mohlo něco v té době aranžovat s Radiojournalem! Před několik dni dostal jsem od Generalintendant der Stadtheater Breslau (Schlesien) lýt, kterým

žádají abych jim co nejdříve poslal klav. výtah jedné (!) sve opery, poněvadž im, prý, doporučil mé dílo B. Schot' Söhne Mainz. Odpověděl jsem jim že jim za několik dnu pošlu výtah Koštany. Teď opět vidim že jsem už dávno měl připravit jedno pořádné vydání klav. výtahu. Jestli s Breslau bude něco seriozního, doporučím jim aby se někdo z ných osobně u Vás (to není tak daleko od Prahy) o celé věci informoval, a aby použili materiál který je v Národním Divadle. Prozatím ještě není nic fix.

Budu se nesmírně těšit dostanu li od Vás opět několik slov: a jak to v Bělehradě bude konkretni, napíšu Vám o tom. Žena je teď u své matky v Novém Sadu. Rukoljub gospodji Běli, Vás srdečně mnoho pozdravlja odani Vam

P Konjović

APPARAT

65. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag,

Zagreb, Freitag, 14. Januar, 1938

ÜBERLIEFERUNG:

ORIGINAL: Musikwissenschaftliches Inst. SANU Belgrad, Nachlass P.K.
2 b. S., Format 27x 21,5 cm, gelbliches Briefpapier, ohne Kuvert.

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original

ERLÄUTERUNGEN

THEMENKOMMENTAR

Konjović bedankt sich für den Brief vom 21. Dezember (nicht erhalten). Aus der jugoslawischen Presse habe er erfahren, dass er als Mitglied der Tschechischen Akademie der Wissenschaften vorgeschlagen wurde. Das

Ministerium bestehe auf seiner Übernahme der Intendanz des Belgrader Nationaltheaters. Aus der *Koštana* (Ballettszenen) Orchesterkomposition arrangiert. Bereitet sich auf eine Reise nach Prag vor: am 11. April wird das Zagreber Quartett dort sein Zweites Streichquartett aufführen.

EINZELSTELLENKOMMENTAR

zwei unleserliche Worte (zusammen)

66. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag,
Zagreb, Dienstag, 14. Juni 1938

Zagreb, Gundulićeva 34)III

14. 6. 38.

Mily můj příteli,

jistě je podivné že jsem se ne hlásil po svém návratu z Prahy, ba i neslušné je to ode mne. A byli jste oba, mil. paní Běla a Vi i teďkrát vůči mne tolik srdečně laskavy že Vám to neumím dostátečně poděkovat. Ale doufám pořád že se ukáže příležitost revančovat Vám za to doma, u nás.

V Praze jsem se i tenkrát jak vždicky cítil vyborně, měl jsem v tech dnech pocit že Praha oslavuje krásu vesny a vesna oslavuje Prahu a nedbaji o to hloupé a špatně lidské co se jmenuje politika. Ačkoliv jsem měl také hlubokou impressi z toho jak československá vláda klidně a uvědoměle diriguje právě tuto dnešní znervírovanou politiku. V mém přátelském kruhu byla ovšem malou senzaci že jsem právě v touto dobu byl v Praze. Poněvadž jsou zájem a všeobecná upřimná sympathie pro československou věc u nás v prvním pláne veřejného zajmu. Vzдор všemu vněšněmu.

Hned po návratu z Prahy dostál jsem telegrafickou zprávu z Ministerstva abych ihned jel do Bělehradu, jako člen jury-a pro konkurs na

stavbu nové státní opery v Bělehradě. Po tom důvodu zůstal jsem v Bělehradě asi tři neděle. Práce byla zajímavá poněvadž se se stráne kr. vlády chce jistě prvotřídní reprezentační teatr. Konkurs bude internacionalni: sedádel 1500, orkestr pro 110 členů, jeviště (mit Seitenbühne) co nejmodernější. Upozornil jsem ministra jaky budget vyžaduje ansambl který má pracovat v take budově. U nás je teď takovy oficielní elán k práci, tak je ten plán s novou operou také simpthomem toho. Doufám že se dočkám vidět svoji opery na této sceně provedený. Táto nová státny opera měla by byt hotová v 1942, když mladý král stoupí na trůn. V několik dny, ještě tohoto měsíce, myslim že konkurs bude rozepsán: jistě doufám že se česky arhitekti zučastněji také.

Co Vi děláte? Jste v divadle ještě mnoho zaměstnán! Doufám že kol. Lhotka Vám vyřídil že jsem Vás pozdravil a prosil o odpuštění že jsem Vám tak dlouho nepsál. Jste už s plánem kám budete na prázdnini? Ne přijdete snad přece k nám, na Jadrán?

Já jsem si vzál oficielni (neoficielně jsem i ták pořad na dovolené) dovolenou od 1. 7. až do 11. 8. Šest neděl. Snad by jsme se mohli na několik dni sejít!?

Můžete mně něco konkrétního sdělit o podmínkách pro definitivni upravů klav. výtahu »Koštany«, jak jsme o tom mluvili?

10. t. m. (v předešlý pátek) byla internacionální emisse jihoslovanského rozhlasu. Slyšel jste ji snad? Vukdragović dirigovál s sesílednim Radio orkestrem (Bělehrad) Gotovce (»Orači«) a můj symfonicky tryptichon »Koštana«. Ne byl jsem spokojen s provedením: tempa byla velká a všECKA neplastická.

Teď zkončuji houslovi koncert, a chci se potom vydát nové partitury svého »Knez od Zete«. Jestli by jsme se v prázdninách sešli – bylo by to

jistě krásně –, vzál bych sebou »Kneza od Zete«, abych Vám ho ukázal v detailech: když jsem Vám jednou krátce vyložil libreto, Vám se to nelybilo: mislim že by jste se [.....] trochu dát do celého díla s hudbou aby jste určili svůj definitivní soud. Matačić mně pořad nalehá abych svolil k reprize »Kneza«, kterého on studoval a dirigoval v Bělehradě.

Co dělá mil. pani Běla? Chystá li se přece do Salzkammergut? Ne bylo by ji lépe na Jadraně? Moja žena (a syn který na 3 dni přišel na návštěvu z Bělehradu) odjeli dnes: žena do Nového Sadu, k své matce, a syn do Bělehradu. Tak jsem sám. Myslim však že k konci tohoto týdne budu opět do Bělehradu, totiž do Zemunu (Zemun je předměstí Bělehradu jako třeba Smychov Prahy: tam jsem u svého bratra.

Adresa pro Zemun: P. K. Zemun (via Beograd)

ul. Tošin bunar 33a Jugoslavija

Ovšem že dostanu list adresovaný i v Zagreb. Od čsl. vyslanectvi v Bělehradě jsem dostál dopis že věc mé volby pro cizozemního člena České Akademie byla 10. V. předložena Minister. radě v Praze, a že později dostanu další zprávu.

Je Gavella ještě v Brně? Chtěl bych mu psát. Teď jsem Vám napsál mnoho toho a doufám že vzpomněte na mně a napíšete ještě jeden list do prázdnin.

Rukolíbeni mil. p. Běli, Vás srdečně a přátelsky zdraví oddaný Vám

Petar Konjović

APPARAT

66. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag,

Zagreb, Dienstag, 14. Juni 1938

ÜBERLIEFERUNG:

ORIGINAL: Musikwiss.Institut SANU Belgrad, Nachlass P.K.

4 b. S., Format 21,7 x 17 cm, gelbliches Briefpapier, mit Kuvert.

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original

ERLÄUTERUNGEN

THEMENKOMMENTAR

Konjović bedankt sich bei Chalabala für dessen Gastfreundschaft während seines Aufenthaltes in Prag anlässlich der Aufführung seines 2. Streichquartettes. Wegen des Wettbewerbes für das neue Operngebäude war er drei Wochen in Belgrad. Von der Tschechoslowakischen Botschaft wurde er über seine Nominierung in die ČSAV informiert. Komponierte das Konzert für Violine und Orchester (*Capriccio Adriatico*). Bearbeitung der Oper *Fürst von Zeta* aktuell.

EINZELSTELLEKOMMENTAR

Ein unleserliches Wort

67. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad/Zemun,
Prag, Samstag, 2. Juli 1938

Velectěný a drahý příteli,

děkuji Vám za Váš milý dopis, jsem rád, že se Vám i tentokrát v Praze i u nás líbilo.

Nejlepší zdejší upravovatel klavírních výtahů p. Karel Šolc (dělal pokud si vzpomínám znamenitě, přehledně a klaviristicky dokonale Dvořákova Krále a uhlře, Ostrčilovo Honzovo království – v poslední době

Vomáčkova Vodníka) specialista v tom oboru měl by veliký zájem a byl by ochoten udělat: klav. výtah Koštany a přihlédnouti při té práci též k všestranné kontrole s partiturou i přípanými změnami. Žádal by za tu práci asi 3500 až 4000 Kč.

Říkal mi, že by si to rád vzal, budete-li souhlasit sebou na prázdniny a že bychom zůstali po ten čas ve styku.

Já odjíždím prozatím na Slovácko – domů 8. července. Co budu dělat dál nevím zatím docela bezpečně.

Jak jste se rozhodl pro finale II. aktu a začátek IV.?

Koncert Radijournalu jsem poslouchal – byly ovšem veliké poruchy – Váš Tryptichon byl nejsilnější skladbou – jen snad více zkoušek by nebylo uškodilo.

Kde Vy budete o prázdninách?

Čekám na každý způsob zprávu do 8. do Prahy pak do 14. Zd. Ch. Uherské Hradiště.

Gratuluji Bělehradu k vážnému úmyslu postavit reprezentační státní divadlo.

Milostivé paní rucelíbám, mnoho pozdravů od ženy vyřizují a jsem upřímně Váš zcela oddaný

Zd. Chalabala

p. rektor Lhotka vyvolal zde myslím z iniciativy Mlakarových skandál okolo Čerta na vsi. Dle mého soudu zbytečně, poněvadž provedení i když ne snad zcela autentické bylo naprosto seriózně připraveno. Velmi se mne to dotklo a ve veřejnosti to neudělalo dobrý dojem. Zvláště v této době snad nebylo třeba před premierou protestovat v novinách velmi ostrým prohlášením (jež bylo rozesláno redakcím, kult. ataš. Jihoslovanského vyslanectví) a v němž byl způsob zdejšího nastudování podroben zdrcující

kritice, nebývalou formou a nepřívětivým (abych mluvil diplomaticky) tonem degradování umělci tak zasloužili jako malíř Muzika a balet. mistr. Jenčík. – Protest vyzněl až na tu skandální senzačnost před premierou na prázdko ovšem, vyvolal však rozladění na všech stranách. Takový případ se ještě v Národním divadle nikdy nestal.

APPARAT

67. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad/Zemun,
Prag, Samstag, 2. Juli 1938

ÜBERLIEFERUNG:

ORIGINAL: Musikwissenschaftliches Institut SANU Belgrad, Nachlass
P.K. 2 b. S., Format 25 x 20 cm, Datierung aus dem Antwortbrief
erschlossen, grünliches Briefpapier, ohne Kuvert.

KORRESPONDENZSTELLE

Antwort auf Brief 66

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original

ERLÄUTERUNGEN

THEMENKOMMENTAR

Chalabala empfiehlt auf Konjović' Anfrage hin Karel Šolc, den Prager Pianisten als Bearbeiter des neuen Klavierauszug von *Koštana*. Im Postscriptum spricht er über einen Skandal über Lhotkas Ballet *Der Teufel am Dorfe*, dessen Premiere eben im Prager Nationaltheater stattgefunden hatte.

70. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag
 Belgrad) Zemun, Donnerstag, 24. November 1938

Zagreb, Gundulićeva 34)III

24. 11. 38

Mily můj příteli,

od našeho posledního setkání a od Vašeho milého dopise ze dne 2. VII., (na který jsem Vám ihned i odpověděl), zda se mně že minulo sto let, toliko se toho stálo a tolik se svět změnil. Za doby strašné krízi kterou prožilo Československo a všechny vi tám, mohů Vám říci že velká, snad ještě větší část Jihoslovanu citila a strádala s Vámi, – a bylo nás mnoho který jsme se ještě styděli že jsme ne mohli v té nebo oné formě ukázat Vám aspoň morální pomoc. V každý den teto užasne doby myslil jsem napsát Vám aspoň několik slov, ale – bez ohledu i na momentálné přerušení poštovního styku – cítil jsem rovněž že by všecká slova zněla prazdně a bydně, byla i sebe upřimnějši řečena. Měl jsem však pořad jeden cit který mohl postavit rovnovahu v tom kaosu tragické nálady těch dnů: pocit víry v Československo, ve vás všechny ve vášu zdravu krásnou zem, a ve váš nezlomivý životni instinkt. Věřil jsem a věřim neodolatelně že vzdor tomu masakru vašych hraničníc kraju, česky a slovensky národ odola a překoná všechny té neuvěřitelné komplikace a překažky, a že – mluvím docela nepateticky nibrž s hlubokou vírou – poslední věta Libušina zůstane i v daleké ještě budoucnosti geslem reálny pravdy.

V mišlenkách na Vás, na Vaši láskou a upřimny vnitřny zajem který jste ukázal k mému hudebnímu dílu a v vděčnosti za všechny vaše přátelska gesta, dovolil jsem si věnovat Vám můj Druhý Smičcový Kvarteto napsány

v minulom roce, a doufám že to laskavě přijmete. Zasílám Vám dnešní poštou 3 exempl.: jeden pro Vás, a jiné dva prosím laskavě dostavit Českém resp. Pražském kvartetu. Snad ih bude zajímat. (Bude li se snad příležitostně ještě někdo – snad Umělecká Beseda – interesovala o ten kvartet, zašlu Vám milerád ještě několik exemplaru: Editor Collegium Musicum (Dr Milojević) v Bělehradě dál mně větší číslo čestných exemplarů).

Sleduji stále Váš kulturní a umělecky život: včera jsem četl programní řeč Mistra Talicha a vidím že jsou Vám svěřene Kunalovy oči. Do »Jenufi« v Paříži ještě nepřišlo?

U nas jde to všecko příliš šablonsky: zvlášť začátek sezoni operny v Bělehrade od kterého se očekávalo mnoho, pozbyla docela seriozity. Mluvil jsem v Bělehradě s Dr Milojevićem o Vámi: prosil srdečně Vás pozdravit, těšil by se prý Vašemu pohostinství v Bělehradě.

Prosím Vás o laskavost napsát mně zda je p. Karel Šolc ještě ohoten udělat uplny klav. výtah »Koštany« za podmínky o kterech jste mně psál a s kterými já souhlasím (3500–4000 Kč). Já bych to potřeboval čím rychleji, poněvadž bych přál aby ten klav. výtah vyšel z tisku ještě do začátku příšty sezony (1939–40), resp. do konce sezony běžné.

V Ljubljani Polič chystá reprisu »Koštany« ještě v letošní sezoně a v nové, poslední redakce (s novým 4. aktem): bude ztoho potřebovat partituru a ork. material z Prahy. Prozatím, partitura by ještě mohla zůstat k dispozici p. Šolcovi.

S předěláním »Kneza od Zetě« budu kmálu uplně hotov: ihned potom začínám psát partituru. V Bělehradě jsem setkál s Gavellou: odjel do Sofii.

Doufám že se mil. pí Bělě vede dobře; moje žena ji zdraví, a Vás také, co nejsrdečněji, ode mne rukolíbání.

Vás bratrsky srdečně objímá a zdraví Vaš oddaný

Petar Konjović

APPARAT

70. Petar Konjovic an Zdeněk Chalabala in Prag

Belgrad) Zemun, Donnerstag, 24. November 1938

ÜBERLIEFERUNG

ORIGINAL in Musikwissenschaftlichen Institut SANU, Belgrad, Nachlass P.K.

2 b.S. Format 27x21,5, gelbliches Briefpapier, ohne Kuvert.

KORRESPONDENZSTELLE

Konjović erwähnt Chalabalas Brief vom 2. Dezember 1938, dessen Original nicht datiert ist.

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original

ERÄUTERUNGEN

THEMENKOMMENTAR

Das Thema ist das Entsetzen der jugoslawischen Öffentlichkeit und Konjović' persönliche Erschütterung über die deutsche Annexion der sudetendeutschen Gebiete. Er erwähnt den letzten Satz der Libuše aus der gleichnamigen Oper Smetanas: "Mein geliebtes Volk wird nicht zu Grunde gehen..." Er widmet Chalabala sein zweites Streichquartett. Mirko Polič, Operndirektor in Ljubljana interessiert sich wieder für *Koštana*.

71. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad/Zemun

Prag, Sonntag, 11. Dezember 1938

11/XII. 38.

Velectěný a drahý příteli,

tisíceré díky za Váš milý dopis i za velkou radost, kterou jste mi připravil věnováním svého kvarteta. Byl jsem dojat opravdovostí Vašeho krásného přátelství! Noty jsem poslal do Radiojournalu primariu Zikovi a pak violistovi Černému s prosbou, aby dílu věnoval pozornost. Černý mi už slíbil, že ho budou hrát. Jsem přesvědčen, že i z rozhlasu jej uslyšíte. –

Následky katastrofy, která nás potkala myslím ucítíme ve všech ohledech tak na jaře a důsledky budou trvat více let. V těch dnech jsem velmi trpěl já i žena a následky stálého rozčilení stále ještě pocítuji na svém zdraví a nervech. – Jsou to trudné myšlenky beze slov, jež nás spojují a raději obracím list.

Pastorkyňa má být v Paříži v prvních dnech března. Mám odejeti do Francie okolo 15. ledna. – Poněvadž nenacházím dost času k pěstění velmi slabé francouzštiny zmocňuje se mne značná tréma. Byl bych vděčen za každý pokyn a radu o tamních poměrech. A pak jsem Vás chtěl také poprosit – Vy jste tak báječně napsal tehdy v Záhřebě poděkování celému ensemble – najdete-li volnou chvíli, nenapsal-li byste mi takový »mustr« pro orchestr a ensemble nebo snad krátký projev pro noviny. Je to v dnešní politicky choulostivé době těžké a já se v tom vůbec nevyznám. --

Pan Šolc byl včera u mne (proto vlastně píšu až dnes) probral jsem s ním klav. výtah i partituru 1. obrazu zatím, a informoval ho. Vzal si to vše sebou a hned se pustil do práce. Počítá, že do 3. a 4. měsíců by byl hotov. – V jakém jazyku klav. výtah vyjde? Šolc bude zatím (poněvadž neumí

chorvatsky) psát zpěvní party v české notaci – a Vy byste si pak vepsal co by bylo potřebí. Eventuální difference nebo návrhy budeme Vám vždy posílati k vyjádření. Ke konci, až vše bude na jaře hotovo, by bylo velmi dobře kdybyste na několik dní přijel do Prahy! – Budeme vidět, jak se bude práce vyvíjet. –

Tak se do toho pouštím:

1. obraz zůstane tak jak jsme domluvili spolu v r. 38. v Praze. Otevírám částečně škrt ve scéně děvčat na začátku jak se Sofka a Koca štípe. – Chtěl bych Vám učinit návrh zda byste nezrevidoval těch několik taktů (též jsme o tom mluvili a slíbil jste, že to doma uděláte) mezi Stanou a Kocou (nemám u
2. sebe klav. výtah – dal jsem ho Šolcovi a nemohu si vzpomět na slova

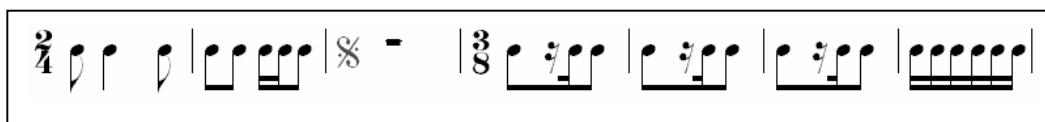
pak je tam malý bubínek

a na to skok orchestr vyběhne

SKOK:

a slova přibližně: A Stojan, co on ti dal k svátku? – (Poznáte to místo?) – tak tam je to orchestrálně a hudebně nejasné – to místo s malým bubínkem před skokem a mělo by se to definitivně udělat nějak z motivu:

Ve scéně Hadži Tomy jsme domluvili skok. A sice po slovech: »děti, dům, hospodářství« (es) skočit na následující stranu gis mol 2/2

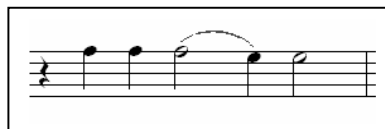
To je dobrý skok! Souhlasíte?

Do klav. výtahu by byla pojata mezihra »Sobina«.

Začátek II. obrazu (Mlýn) po slovech Magdy »Sladké dítě moje, vzpomíná rád chůvy« 9/4 svojí

Moltovivace

vi = skoč 2 takty na

U Vardaru –

orkestr pausy – zpívá jen sbor za sc. – a hraje k tomu malý orkestr také za sc.

Orkestr dole začne ve čtvrtém taktě na 3. ráz Corny »fis« a v pátém taktě smyčce pizzicato

přidávají se nástroje instrumentované crescendo a na sborové »aman« orkestr original.

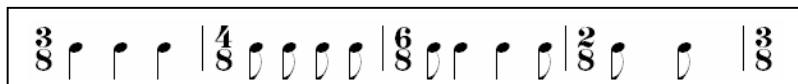
Chci tím říci, aby to opakování nebylo stejné – a ony dva vynechané takty nechat až na nástup Stojana na jeviště.

Linie by byla ff účinnější poněvadž před sborem za scénou by nebylo s orkestru ff!

Klav. výtah str. 96. č. 146. Ty dva takty po č. 146 (affekt, vzruch Koštany) se mi nelíbí ani tak jak jsem to hrál v Praze.

str. 105. Po Mitkeho »tančete i zapějte / Ha!»

přijdou jako finále aktu Velké čocečky. Souhlasíte?

IV. obraz (Mitkův dům) Akt začíná místo čoceček několik taktovou krátkou předehrou »pp.« (opilé ráno) při zdvižení opony sbor murmulando (sic!) a Alilova sevdalinka str. 173.

šmezi I. a druhým veršem str. 174., 6., 7., a 8. takt se prosím podívejte na ty kvinty v basu – snad by se zde dala použít část nového úvodu k tomuto obrazu, jak shora píšuč.

Po sevdalince Alilově (str. 175, 6. takt *lunga*) skočit zpět na scenu a recitativ Mitkeho (str. 164 až 173) odtud přejít na píseň Koštany (str. 175.)

Musical score for 'Košt'. The score is in 4/4 time and consists of three systems. The first system shows a vocal line starting with a rest, followed by a quarter note G4, and then a half note G4. The lyrics 'Již le-to' are written below. The piano accompaniment consists of a right hand with a sustained chord and a left hand with a rhythmic pattern. The second system continues the vocal line with a quarter note G4 and a half note G4. The lyrics 'vi = de' are written below. The piano accompaniment continues with the same pattern. The third system shows the vocal line ending with a quarter note G4. The piano accompaniment ends with a double bar line.

Má p. Šešee Šolc nový Košťanin
obraz dělat hned, aby byla
partitura volná pro p.
Poliče? obraz »Košťana doma«
bude Polič dělat?

Ve finale se zanesou Vaše změny – které tu mám ve Vaší zásilce – (sbor). –
Prosím, napište nám, co a jak si přejete a změny i vsuvky nám pošlete na
kousku notového papíru!

Těším se na dopis. – Tak tedy ještě jednou Vám srdečně děkuji za kvartet –
rucelíbám milostivé paní od ženy pěkné pozdravy a jsem Vám upřímně
oddaný

Zd. Chalabala

Věci týkající se prvních dvou obrazů nám pošlete co možná brzo. Ostatní i s
krátkým úvodem do Alilovy sevdalinky má čas.

APPARAT

71. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad/Zemun

Prag, Sonntag, 11. Dezember 1938

ÜBERLIEFERUNG

ORIGINAL in Musikwiss. Institut SANU, Belgrad, Nachlass P.K.

4 b. S. Format 28 x 22, grünliches Briefpapier, mit Kuvert.

KORRESPONDENZSTELLE: Antwort auf Brief 70

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original

ERLÄUTERUNGEN

THEMENKOMMENTAR

Chalabala bedankt sich für die Widmung des Quartetts.

72. Petar Konjović an Zdenk Chalabala in Prag

Zagreb, Sonntag, 18. Dezember 1938

Za týden mate Vánoce: prosím přijmete s milostivou pani moje ženy a moje nejsrdečnější blahopřání k svátkům a Novému roku.

Milý příteli,

dekuji Vám srdečně za Váš poslední dopis kterým jste mně velice potěšil: rád jsem také že jste spokojen věnováním mého kvarteta a že jste ho »představil« p. Černému a p. Zikovi: doufám že ho jednou uslyším v jejich kompletní interpretace.

Věřim že byl úžas to všechno co jste přežili mil. pani a Vy také: čtu každý den česke noviny a sleduji toto úžasne namahání k ozdravení a znovurození. Jen práce je tá která vráci sebevědomí a zdraví, a s tím se vráci i radost ze života. Šetřite Vaše nervy a lečite jich práci. Proto i na to pohostinství v Paříži se studováním Pastorkyňe nutno se dát s chutí a radostí: žádná tréma s toho že ne vládnete dostátečně francouzštinou! Jsem přesvědčen že ansambl francouzský, za klavírem a v orchestru, ihned pocítí že má před sebou umělce který dokonale zna svůj metier, a nebude třeba žádného specialního řečnictví. Ovšem musite trochu přisvojit jejich hudebni terminologie. Mezitem, jsem přesvědčen že se jistě najde někdo z českého vyslanectví, nebo české kolonie (myslim že p. Martinů žije stále v Paříži: jeho pomoc a pokyny budou Vám »bienvenu«, on jistě zná velice dobře tamnější poměry dnešny), který Vám se všem bude po ruce. Vy také jistě máte tuto francouskou knížku Daniela Müllere Leoš Janaček (Collection »Maitres de la Musique ancienne et moderne«, Edition Rieder, Paris 7, Place Saint Sulpice: z této knížky Vy si můžete, zvlášt kapitola Jenufa, le chef d'oeuvre, str. 26–57) asi 20–30 vět které charakterisují hlavny stránky díla aby jste jí,

ile někdo jiný, přečetl před orchestrem. Půjde to, jen vesele a bez tréma k práci *con anima e leggerezza* (ovšem v této naší hloupe doby snad francouzům bude překážet když užíváte latinskou terminologii!!).

Koliko já znám Paříž a umělecky milieu je táb především nesmírně užasující indiferentnost ke všemu cizimu (je v tom velký rozdíl mezi Pařížem a Londonem). Noviny přenašejí věci jen z finančních (totiž placených) nebo politických nebo senzačních důvodů. Proto se in puncto projevu pro noviny a tak dále, ještě musíte dorozumět předem ve vašem vyslanectví, v tom ohledu je u Vás přece líp než u nás, kde prave na této stránce ne nacházím žádné porozumění a bryžlivost. Radím Vám, aby jste v Paříži odešel 3–4 dni dříve než je Vám nutno začít s práci, aby jste se trochu ohledl a orientoval a našel někoho kdo by Vám byl v pomoci. Snad ten p. Daniel Müller (neni li to pseudonym?) který napsal tuto velmi informativně dobrou a [.....] knížku o Janáčkově, žije také v Paříži? On by Vám mohl ovšem ulehčit práci.

Prosim Vás o jedno: aby jste mně napsal jednu pohlednici zdělil svůj pařížsky pobýt a zdraví.

—

Děkuji Vam mnohokrát že jste definitivně domluvil s p. Karlem Šolcem věc klav. výtahu moji »Koštany«, a že jste i ve svém dopisu věnoval této věci svoji charakteristickou minuciosní pozornost. Pozorně jsem přečetl všechno co mi v této věci píšete. Ták:

ad 1) podle Vašeho návrhu částečně jsem předělal scenu Vasky (Vy píšete omylem Kocy) a Stany (klav. výtah str. 16 dva takty před č. 27. až do str. 19 pět taktu po č. 32): vypracoval jsem trohu souvisleji na motivu

potom, textuálně zjednošil jsem někdy ritmicky vokální part, aby byl jasněji. Na přiloženom notovém papíru máte tuto skizzu, tužkou jsem napsal také korektury, které jsem dal do ork. partituri, kterou já mám, a této korektury nutno vpsát do partitury pražské která je u Vás a k dispozici p. Šolcovi. Prázdné takty znamenají – nebo etc – že jsem nic nezměnil a že jsem nechal jak je to v org. klav. výtahu.

ad 2. Vypsál jsem Vám 13 taktů part. ze scény H. Tomy – str. 31. kl. v. 3 takty před č. 45 a dalsých 8 taktů až do Vi = které acceptuji a = de ještě 2 takty, str. 33 až do č. 47. Jak vydíte prvníh 8 taktů jsem přeinstrumentoval (ještě dříve ale až po pražské premiéři) a proto jsem Vám vypsál těch 8 taktů v partituře. Č. 46 přide teď po pátem taktu za číslem 45. Tři takty za č. 46. přide Vi = de až na dva takty před č. 47 (str. 33 kl. v.). K vůli toho změnil jsem v posledním taktu před Vi = I. a II. Housle, poslední notu H. Tomy, a 3 občane, tak v prvním taktu po = de (2/2) I Housle. Ten je skok dobrý!

Jinák v prvním aktu zůstane všecko jak to bylo v Praze vyvedeno podle partitury.

Ad 3 Do klav. výtahu přide ovšem mezihra »Sobina« před II. aktem.

Ad 4. Docela souhlasim s Vaši proposici aby na začatku II. obrazu (Mlým) po slovech Magdy »Sladké dítě moje, vzpomíná rád chůvy svoji«.

9/4 molto vivace

Vi = skoč 2 takty na

u Var- da- ru v orchestru pausy – zpívá jen sbor za sc. s malým orchestrem také za scénou, orchestr dole začne až ve 4. taktě na 3. ráz (Corny fis) a v. 5. t. smyčce pizzicato přidávají se nástroje instrumentovány

crescendo a na sborové »aman« orkestr original. Ony dva vynechané takty jistě je mnohem účinnější až na nastup Stojana na jevišti.

Ad 5. Klav. výtah str. 96 (č. 146). Ty dva takty po č. 146 (Koštana) přece bych nechál jak jste to transponoval, jenom vokaly part změnit takto: ork fp.

Nemoj, nemoj gazda Mitke pa posle Hadžija na nas da ...

Nechtěj, nechtěj pane Mitke vždyť by se – na nás pak ...

podle sceny Koštana musí to říci jaksí šeptem, aby to quasi H. Toma ne slyšel.

Ad 6. Souhlasím úplně s tím aby Velká čoččeka přišla jak finale II aktu. (od str. 105 kl. v.). Bude jenom zapotřebi vměstit text H. Tomy (kl. v. str. 108), který se dokonce může i parlando říci.

Ad 7. Prosim aby p. Šolc nový Koštanin obraz dělal dříve, aby partitura byla volna pro p. Poliče. Ačkoliv bych raději radil p. Poličovi aby tuto reprisu otstavil až nový klav. výtah bude hotov a tisknut: studij bude mu mnohem lehčí.

Ad 8. Akceptuji Vaši proposice aby IV. respektive teď V. obraz (Mitkův dum) začal místo čočček krátkou předehrou pp. (docela je dobrý nápad abych užil ty kvinty v basu, str. 174, 6. 7 a 8 takt). Myslím že ta introdukce – krátká ovšem – nebude žádný problém, a přece v prospěch dílu (nejak ji ne slišym). Obtíž je jen v tom že Mitke po svém velkém monologu přímo přeje a apostrofuje text sevdalinky »Žal za mladost« kterou by podle Vaši proposici Alil už měl za sebou? Budu o tom ještě mislyt.

Přehod na píseň Koštany (str. 175) čl. 218 je dobrý. Zbor který se (pp sotto voce) slyši, pokud Koštana zpíva máte v mé zasilce a prosím aby jste na to upozornil p. Šolce.

Tedy v tom jsme d'accord. Tuto introdukce Vam napíšu v januaru a zašlu Vám (nebo prosím adres p. Šolce) když Vy budete v Paříži.

Byl bych p. Šolcovi vděčen jestli by mohl být hotov s práci ke začátku aprilu. Klav. vyťah vyjde ve srbohorvatském a německem jaziku (jestli bych mohl počítat aspoň s 50 prodaných exempl. v Čechách dál bych také v českym překladu). Ať p. Šolc piše party s českou notaci prozatim, jenom prosím, aby pro tekst (a něm. překlad) nechal aspoň jeden notovy řádek prázdny. Ja bych, když práce p. Šolce bude hotová, jistě přijel do Prahy na několik dni aby jsme všechno definitivně upravili.

Odpusťte že jsem Vás opět tolik zdržel. Žená zdrávi co nejsrdečněji mil. p. Bělu a Vás, ode mně prosím mil. paně rucelíbání a jsem Vás oddany

PK

APPARAT

72. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag

Zagreb, Sonntag, 18. Dezember 1938

ÜBERLIEFERUNG

ORIGINAL: Musikwiss. Institut SANU, Belgrad, Nachlass P.K.

2 b. S.+ 4 b. S. Format 27 x 21, gelbliches Briefpapier, ohne Kuvert.

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original unvollständig, nur 2 b. S. Der Brief wurde anhand des erhaltenen vollständigen Konzeptes (4 b. S. Bleistift, gleiches Format, weisses Papier) rekonstruiert.

KORRESPONDENZSTELLE: Antwort auf Brief 71

ERLÄUTERUNGEN

THEMENKOMMENTAR

Es geht um den Besuch Chalabalas in Paris, wo er *Jenufa* dirigieren soll. Konjović empfiehlt das Buch Daniel Müllers über Leoš Janaček (Paris, 1930).

EINZELSTELLENKOMMENTAR

Ein unleserliches Wort

73. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Zagreb

Prag, zwischen 26. und 30. Dezember, 1938

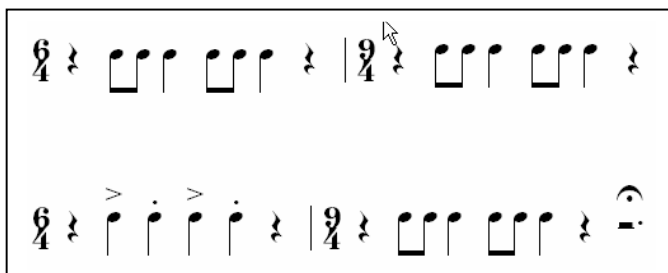
Velectěný a milý příteli,

děkuji Vám za dopis i za vzpomínku a opětuji přání klidných svátků. – Prožil jsem tolik rozrušení, že jsem byl v noremní dny trochu si odpočinout na venkově.

Poznámky o nichž se zmiňujete jsem s patřičným výkladem dal p. Šolcovi – který, jak mi dnes, kdy jsem si ho telefonicky zavolał pracuje stále na klav. výtahu Koštany. Nyní trochu uvízl v pracovním tempu ale říkal, že se zase do toho intensivně pustí. Žádal jsem ho, aby Vám sám napsal a informoval o průběhu své práce. Slíbil že Vám bude psát. Pokud vím končí II. akt.

Na dopis jsem Vám odpověděl dlouhým dopisem a celou řadou dotazů stran různých míst v Košťaně – a čekám »vyřízení«. Jedná se také o úpravu 4. obrazu když čočečky budou finálem II. aktu. (R Krátký úvod do sevdalinky Alilovy – pak arie Mitkeho – a píseň s gradací Koštany – tak jak jsme o tom mluvili).

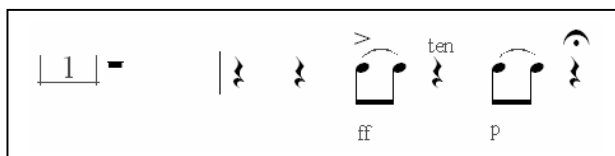
Nový obraz (Koštana doma – meziakt mezi 3. a 4. obrazem) bych Vám rád zaslal, abyste to ještě prohlédl, než bychom to dali definitivně do klav. výtahu. Ta myšlenka je výborná a zaokrouhlí psychologii hlavní role a její krisi. Je tam také řada znamenitých míst. Jen v celku bych to cítil méně vzrušeně. To bubnování (≠ tlučení) rytmu jest tak praegnantně vysloveno ve všech téměř aktech až na poslední obraz že zde bych cítil raději lyrický projev v inspiraci spíše melodicky vypjatý ve výrazu po krisi do typicky slovanské bolestné resignace. – Tak aby tento nový obraz korrespondoval částečně s celkovou asi atmosferou (myšleno hudebně) posledního obrazu. Úvod by měl být delší. Jak se otevrou dvěře a udýchaná Koštana stane doma G.P. – celá další část pak v orchestru i dikci hudební jako recitativ zpěváků a orchestru. Zde to bubnování rytmu zatěžuje napjetí. Radši nic než tremolo v timpanu. Začít z ničeho od země a stupňovat dramaticky do slov »Izlazite! Sama hoću da sam! Sama! « (Ten vrchol je dobrý jen to před tím vrcholem byste měl ještě zrevidovat). Grkljan »Sve će to zlo da svrši! – delší mezihra sempre diminuendo. A nyní: »Koštana sama« na pryčně láme se ze vzdoru do pláče – do vzlyků ona i ork. Pláč, pohana, pubertální bolest. Vzlyky přechází v samomluvu zcela intimně a komorně – až do recitativní gradace »Stojanu pod noge: da me zgazi?« Až potud to byla zoufalá bolest. Nyní se lomí výraz. Zvedne se na pryčně a rodí se neuvědomělá zatím odvaha něco provést. Jakoby zatvrdla v tu chvíli. I resignace: jsem jen cikánka, chci víc než mi můj životní osud může dát. – Klepání na okno dobré. Mělo by to být delší

(Napjetí = překvapení)

A zde ben rytmico con moto (poco doloroso) je dobré a na místě, že zde teprve začne ~~buď~~ bubnovat rytmus. Až po slova pare bi hteli, pare bi samo da grabe!

Pare!

a zde škrť až na slova »a Stojana«? Vzpomínání začne měřit hodnoty, Stojana i Mitkeho podvědomě srovnává. To piu moderato XIV. je dobré. – Až do velkého ticha maximálního napjetí! – To intimní pp! déle vydržet. Šetřit prostředky šetřit až na sensitivně, opojně poblázněné místo XIX a následující gradaci. Konec je výborný.

Nevím budete-li mi rozumět. Přes všecku dramatičnost krise v hudební dikci jednoduší spíše melodický (vcelku) projev – průhlednější ne tak hustý a namnoze komplikovaný. Toho je v celé opeře dost. – Pro kontrast jest třeba si odpočnout od divokého tlukotu rytmů – a z blízka zcela intimně poslechnout zpěv rozbolestněného srdce. Usedavý – dětsky pubertální vzlyk – který dovede ulevit duši, a člověka nějak očistit. Tu čistotu výrazu cítím tak poblíž toho geniálního finale III. obrazu (Hadži Toma a Koštana).

Rozdíl: melodický recitativ na stojaté harmonii: Nechat odpočnout – vyplakat celé hoře nekomplikovaně, spontané a lidsky opravdově.

Průhledněji.

V této scéně Vy byste jistě dovedl rozplakat a zněžnit posluchače. To by jim též Košťanu (ten trochu demonický slovanský typ z předchozích dějství) přiblížilo. Dívka roste v ženu.

Bolestí roste do (~~IV-obraz~~) Katastrofy a Katharse. Čím více srdce, prostého, podmanivého, lyricky dramatického a intimního výrazu bude v této scéně

tím lépe poroste Koštana i celková gradace díla k závěrečným dvěma obrazům. – Já bych byl rád kdybyste to ještě jednou komponoval. ---
Nezlobte se!!!!

Náčrtek začátku přikládám – myslel jsem na gradaci v tempu pro dirigenta.

Blahopřeji Vám k Bělehradu. Co milostivá paní? Bude se stěhovat ráda? Dávám rukulíbat. Vás objímá Váš upřímně oddaný

Zd. Chalabala

Pošlete začátek IV. taktu (»opilé ráno«) – (bez čůček) »U Mitkeho«.

APPARAT

73. Zdeněk Chalabala an Petar Konjovic in Zagreb

Prag, zwischen 26. und 30. Dezember 1938

ÜBERLIEFERUNG

ORIGINAL: Belgrad, Musikwissenschaftliches Institut SANU. 4 b. S.,
Format 29,5x21 cm, gelblichgrünes Briefpapier ohne Kuvert.

KORRESPONDENZSTELLE: Antwort auf Brief 72

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original

ERLÄUTERUNGEN

THEMENKOMMENTAR

Chalabala schlägt Konjović vor, den Zwischenakt neu zu komponieren. Er rät ihm, in diesem Bild die lyrischen Aspekte von Koštanas Rolle zu betonen.

78. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag

Belgrad/Zemun, Montag, 19. Juni 1939

Beograd–Zemun
ul. Tošin bunar 33^a
19. 6. 39.

Milý můj příteli,

velkou radost přičinil mně dnes Váš dopis: pořad myslím na Vás a tak bych byl rád jestli by jsme se mohly setkat brzy. Nevím ovšem jestli je to možné. Tak bych byl rád jestli by jste mně mohly být hostem v Záhřebu, když přijdou ferie? Aspoň 10–14 dnů? Je to možné?

Už jsem velice nedočkavý na ten klavirny výtah »Koštany«. Chtěl bych aby to už bylo hotové, aby se po ten mohla pořadně udělat celá partitura a orkestrální materiál. Teprve po tém bich se odhodlál pro »placement« a ne bude to těžké. Mislím specialne v Italii, pro první dobu. Co se týče »Ery« a jeho kariery docela jsem spokojen. Geduld bringt Rosen – aspoň pro mého сына.

Býl bych Vám psál dříve, ale jsem v poslední době byl velice zaměstnán, a už 10 dni jsem předsedou jako inspektor Ministerstva na závěrečných zkouškách v Hudebny škole v Bělehradě. S tyn jsem sytra hotov, a tak ihned začnu s přepracováním nove (IV) sceny v Koštany.

Prosím jenom p. Šolce aby energicky dělal dále, aby se to čím dříve dokončilo.

S tím detaljem v posledním obraze take principiálně souhlasím a všechno to prodiskutujeme ještě jednou. Osobně? Jak to bude možné? Mluvil jsem dnes s Vukdragovićem ne byla by možná nějaká kombinace s pohostinstvím s Radio orchestrem (až po 25. avgustu). Řekl mně že majj jenom dvakrát ročně možnost přihlásit dirigenta na pohostinství a to jenom

na reciproční bázi. Doufám však že se na podzim změní situace v operi, a umožní se můj plán aby jste přišli na pohostinství postavit »Koštanu«. Zdá se že už za několik dní budu jmenován rektorem Hudebny Akademie v Bělehradě tak že bych do oktobra přestěhoval sem. Prozatím to je ještě – tajemství.

Vukdragović říká že by mohl dát možnost p. Šolcovi pro nějakí klavirny recital v Radio (asi 800 din): jestly by mohl přijít byl by mým hostem, a mohly by jsme společně prohlednout klav. výtah. Jinák, já bych rád přišel do Prahy za tím účelem jestli to vůbec možné.

Prázdniny, mislym, že cele budou v Záhřebě, a tám bych Vás rád uvítal jako svého milého hosta. Odhodlajte se prosím! kam půjde milostivá paní?

V Záhřebě mohu nejlepší pracovat, tam mám svůj domácí komfort, a večery jsou dost prohládné a příjemné.

Kdy bi jste se odhodlál přijet mohl bych Vám ukázat svého docela přepracovaného »Kneza od Zete«, a o tom bych také rád diskutoval s Váma dříve než začnu partituru. Totiž začal jsem už, ale sdělal jsem ne mnoho. – Gavella je v Záhřebě, ale i jeho otázka není ještě rozřešena. Na každý případ zůstane příští rok v Jugoslavii, a v Záhřebě. Já budu zde až do 10. VII. Napište mně prosím ještě dříve než odjedete.

Rukoljub mil. paní a Vás srdečně zdravím Váš

P. Konjović

APPARAT:

78. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag

Belgrad/Zemun, Montag, 19. Juni 1939

ÜBERLIEFERUNG

ORIGINAL: Musikwissenschaftliches Institut SANU, Belgrad, Nachlass P.K.

4 b. S. Format 16,8x9. Vorgeschnittenes kartoniertes gelbliches Briefpapier im angegebenen Format, 2 Stück. Auf dem Kuvert Poststempel vom 20. Juni 1939

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original

ERLÄUTERUNGEN

THEMENKOMMENTAR

Konjović ist zum Professor und Rektor der neugegründeten Musikakademie in Belgrad berufen worden. Den Sommer verbringt er noch in Zagreb; er lädt Chalabala ein, ihn zu besuchen. Man kann nicht sagen ob „Ero“ die Gotovac' Oper *Ero der Schelm* bedeutet.

80. Zdeněk Chalabala an Petar Konjovic in Zagreb
Bad Teplice auf Bečva, Mittwoch, 19. Juli 1939

Lázně Teplice N/Bečvou 19./VII 39.

Velectěný a drahý příteli,

děkuji Vám srdečně za Vaše milé pozvání do Zagreba, ani chvíli bych se nerozpakoval a rád přijel, kdyby to bylo jen trochu možné. Prozatím však si musím onu radost odřící. A to z mnoha důvodů: jednak nemám v pořádku pas a pak jsem stihán řadou nepříjemností mám vážně poraněnou pravou nohu na holení kosti a otevřená rána musí být stále ošetřována. Upadl jsem

do vyřezané podlahy (propadla) ve Varieté když jsem tam na komisi přeměřoval a kotoval dimense jeviště a orkestru. Svítily jsme si kapesními lampičkami a tak se to stalo. Celý operní plán na příští sezonu jsem musel přepracovat právě proto, že se stěhujeme ze Stavovského divadla do Varieté, které musí být na rychlo nouzově adaptováno. A aby byl pech do třetice zánět pravé čelisti i po operativní resekci pokračoval – museli mi vytrhnout pět zubů a dělat protézu, kterou mám zatím provisorní a moc s tím zakouším. Teprve v srpnu mi na klinice dají ústa definitivně do pořádku. – Začínám hned koncem srpna na plno zkoušet abych byl do 18. září hotov s Turandot pro Varieté (s pí. Zikovou). I jinak budu mít asi namahavou sezonu jednak nutným experimentováním v nezavedeném a nevyzkoušeném Varieté jednak dirigentskou prací (prvé provedení Léta nové opery Mír. Krejčího na známou Šrámkovu komedii, Karlovy Smrti Kmotřičky, 500. předst. Hubičky v novém studování k 80. narozeninám Foerstrovým Eva, pak Straussovu Ariadnu na Naxu a Blissův balet Šach-mat; a krom toho mám ještě připravovat do zásoby Dvořákova Dimitrije). Tak toho mám plnou hlavu ale přesto není-li to možné hned doufám že se přece jen sejdeme později buď já u Vás nebo Vy u nás. Pan Šolc nyní pracuje už pravidelně na Košťaně a bude až na 4. obraz s kterým čeká až dostane od Vás doplňky se vším hotov v srpnu. Měli jsme spolu v sobotu v Praze ještě schůzku. Slíbil, že tento týden ještě odešle Vám partituru a klav. výtah skoro celého 1. obrazu k nahlédnutí – a event. předání opisovači, který by mohl pomalu začít psát čistopis klav. výtahu partitury a orchestrálního materiálu.

Nu a nyní to nejzávažnější – průvodních několik slov k této zásilce. Ta naše velká bolest i ty drobné o nichž jsem se už zmínil dohnaly mně zase k mé lásce a po posledním Vašem dopisu, kde mi píšete, že teprve po napsání úplně nového materiálu odhodláte se pro »placement«, rozhodl jsem se, že

se Vás pokusím přesvědčiti o účelnosti retuší a instrumentálního roucha. Když už se dělá tak velká práce ať se udělá vše, co lze. A jak si to asi představuji zapsal jsem do partitury. Pracoval jsem na tom mnoho, více než měsíc a poslední týden t.j. od 7–15 července kdy jsem poslal ženu už na prázdniny, abych byl sám a mohl se náležitě soustředit sedal jsem ráno po snídani k psacímu stolu a vstával od něj pozdě v noci – a přece se mi nepodařilo dorazit před svým odjezdem až do konce prvního obrazu. Proto jsem Vám vlastně nepsal. Lepší rovnou skutek než mnoho slov a debaty. Zbytek jsem si vzal sebou na prázdniny a po chvilkách to dodělám takže zase p. Šolc odešle Vám koncem srpna zbytek 1. obrazu t.j. celou scénu »matčinu«. Jsem přesvědčen, že udělá-li se tato nová redakce s tak velkou úzkostlivostí a pečlivostí a s navrženými změnami, které jsme vlastně všecky prodebatovali – všecko definitivně uváženo, vypracováno s novým obrazem, že musí Vaše dílo jít do světa s velkým úspěchem.

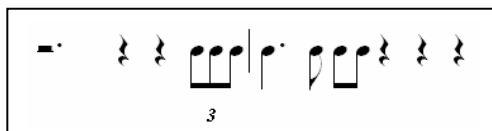
S tak velkou prací se ovšem nesmí příliš pospíchat – tak je to též otázka času! V sezoně ho bude méně, ale myslím, že bych našel mezi svými přáteli někoho, kdo by mi manuální písářskou práci pomohl udělat a vždy by čitelně zapsal, co bych v partituře jen naznačil. To by mi pak šlo rychleji. – Já Vám z upřímného přátelství dávám rád vše co mohu po zkušenostech s reprodukcí díla k dispozici a čekám na Vaše zprávy jakmile si odeslanou část partitury pročtete.

a) Prohlédněte prosím ještě prvních 6 taktů na 49. straně partitury. Solové cello con sordini je dobré a výrazné – tremolo bych tam na tom místě do houslí nedával (– a jestli, pak muselo by harmonicky a ideálně v náladě přilehat k ostatnímu) ať to zní raději komorně.

b) prohlédněte zpěvní part str. 27 (poslední takt) a str. 28 (první takt) myslím stránku partitury [.....]

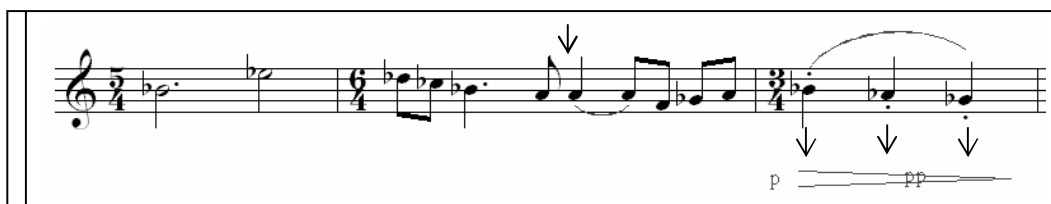
c) Opisovač ať píše trumpety stále do »B«!

d) v part. str. 45 přidejte jednu větičku pro III. grad. (měšť'ana) –

něco takového asi: Bogat, stari, (šta je?)

ještě malý návrh k str. 49

Zde bych přidal v tutti violách

v tutti cellech a secondech i

event. primech krásné tři akordy

pizz p > pp

v obou 3/4 taktech, zde ↑ i o několik taktů později – (4. 5. 6. takt není harmonicky jasný).

do 31. července zůstanu v Teplicích nad Bečvou, u Hranic (pavilon). Pak jedu na 4 dny do Uh. Hradiště k rodičům – vracím se do Prahy okolo 5. 6. srpna a zbytek prázdnin do 21. srpna jsem v Příbrami. – Čekáme totiž p. Šolce, aby mohl pracovat dále doplňky 4. obrazu (u Mitkeho »opilé ráno« – a pak ovšem nový obraz). Přeji Vám příjemnou dovolenou, rukulíbám milostivé paní a těším se na dopis. Mnoho srdečných pozdravů Váš oddaný

Zd. Ch.

Je zde též sekč. šef Jaroslav Kvapil a srdečně Vás pozdravuje!

APPARAT

80. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Zagreb

Bad Teplice auf Bečva, Mittwoch, 19. Juli 1939

ÜBERLIEFERUNG

ORIGINAL: Musikwissenschaftliches Institut SANU, Belgrad, Nachlass P.K.

6 b. S. Format 18,8x14,2 cm, gelbliches Briefpapier, ohne Kuvert.

KORRESPONDENZSTELLE Antwort auf Brief 78.

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original

ERLÄUTERUNGEN

THEMENKOMMENTAR

Für Chalabala ist die Übersiedelung aus dem Ständetheater (Stavovske divadlo), wo er zur Zeit tätig ist, in das Theater Variete aktuell. Dort wird er in der Folgesaison *Turandot* und andere Opern aufführen. Er leidet an den Folgen eines Unfalls und an Zahnbeschwerden.

EINZELSTELLENKOMMENTAR

Ein unleserliches Wort

82. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag

Belgrad und Zagreb, Donnerstag und Sonntag, 3. und 6. August, 1939

Bělehrad, 3/8. 39.

Zahřeb 6/8

Milý a vážený příteli,

jsem pořád ještě v Bělehradě, a tak jsem dostal Váš milý dopis s velkým opožděním. Lituji upřímně že jste se ne mohl dát na cestu k nám:

těšil jsem se mnoho že budeme aspon 10–12 dni moci v klidu a přátelskem domácem styku pobít. Velice mně překvapilo a nepříjemne že jste měl to neštěstí s nohou: doufám že je teď už všechno lepší a že brzy budete úplně zdrav. Takové nepříjemnosti se v divadelní temnotě často stávají: proto musíte vždycky když jste na jevišti dávat pozor.

Věřím že s tím přestěhováním do Varieté ~~bude~~ bude silná a černošská práce. Zvlášť když máte osobně Vy, tolik repertoarní práce před sebou.

Teď už, ještě jednou! – o té definitivní upravi »Koštany«.

Váš tolik přátelsky a srdečny dopis znovu a znovu mně přesvědčil jaké to štěstí – v relaci na mou uměleckou pout' – bylo že jsme se setkali v Brně a že jste to byl Vi kteremu bilo svěřeno první nastudování »Koštany« v Čechách. Vy jste dokázal že jste se tak vžil do »Koštany« že any autor by nemohl lepší.

(toto pokračování listu píšu Vám už v Záhřebě)

Proto jsem byl hluboce dojat když mně v posledním Vašim dopise líčíte jak jste se znovu ujál cele partitury aby se ještě všechny detaily instrumentační mohli revidovat a retušovat dříve než se opíše nova partitura, nový klav. výtah a nový orchestrální material. Zvlášť jsme impresovan tím že jste tomu věnoval tolik drahoceneho času. Avšak – mám strah že se celá práce okolo redakce klav. vytahu a opisování nové partitury a materiálu znovu prodlužuje a oddaluje tolik že nevidím vlastně kdy budeme, a budeme li vůbec »am Ziel«! Zvlášť s ohledem na dnešní všeobecně komplikovanou situaci se bojím že se může stát i to nejhůrší: ztratí se a zničí celý ten můj hudební material anebo bude mně pro dlouhou dobu nepřístupní: Pravda že mám u sebe všechno v originalu – i té nové sceny –, ale to by opět znamenalo nové opisování, a tak by to bylo bez konce.

Vy, milý příteli, budete věřit že tu nejde o nějakou »slávu«, a že nejsem z toho ohledu netrpělivý. To nikoliv.

II

Ale je jiná věc. Cítím už že cesta přede mnou není dlouhá: šedesát bude za tři roky. Chtěl bych aby to co jsem dělal zůstalo za mnou přece jasně tak jak jsem si to zamyšlel, ačkoliv jsem často, v tehnickém ohledu také, vedl »boj o vyraz«. Proto, doufajíc že okolnosti v našem operním životě se přece zlepšejí, přal bych si abych »Košťanu« v nove redakci, – a zvlášt' s touto novou scenou o které míním že se stane cetrálnou, okosnou – mohl poslechnout v příští sezoně. U nás.

Zvlášt' i proto že mně v Bělehradě pořád »dränguju« abych svolil nové nastudování »Kneza od Zete«. Řekl jsem však že k tomu novému nastudování (rozumí se sebou: také v novém radikálním přepracování které je hotové) svolym jen až po reprizi »Košťany« která se, samozřejmě, také musí teď studovat jak úplně nové dílo, premiera.

Proto jsem počítal s tím že p. Šolc bude s uplním klav. výtahem hotov už ke konci srpna. Před několika dni dostál jsem list p. Šolce v kterém mně píše že dostál od Vás část 1. dejstvi ve kterém je, říká, mnoho měněno a přeinstrumentováno, takže s tím opravněním má zase hodně práce.

šAčkoliv s dnešní direkcí bělehradskeho Divadla ne jsem ve styku, přece jsem už zdělál neoficijelni rozvrch aby jste reprize »Košť.« dělaly Vyč.

Proto Vás prosím aby se to další retušování omezilo na 1. akt. Ne chci tím říci že i v ostatních dílech partitury nemelo by byt ještě mnoho detailu, které by lepše bylo změnit. To je ale v hudbě, zvlášt' v orkestrálním dílu, vždycky možné bez omezení, jako Pandorin konec. Ne chci parva comparare magnis, ale Vy víte jak to bylo s přepracováním Rimskeho »Chovanščini« a nebo »Borise«, a přece zůstalo dost míst které by jsme mohli ještě retušovat.

A na konci: žadaji aby se »Boris« speciálně, hrál v originálu (ačkoliv mým že nejsou v právu, a že zásluhou pís úspěch »Borise« má Rimsky velikou).

III

Bylo by mně velice líto jestli by jste mne ne rozuměl dobře. (To je však možné až i proto že piši nějakou rozhodně nemožnou češtinou, bohužel).

Chtěl bych a přal bych aby jste uvážil důvody ze kterých přeji aby pan Šolc brzy dokončil úplný klav. výtah. On má teď u sebe všechno: i tuto scenu Koštany i ten, teď veliký klidný začatek IV. resp. V obrazu («opilé ráno»). A prosím p. Šolce – on mně psál z Milevska že oko 16. srpna bude v Praze – aby obrazi s kterými je gotov zaslal mně k dalšímu opisování. Jedná je ale důležitá věc, a to zvlášť prosim o Vaši formu: spojení baletu (Velika čočekča igra) s koncem II obrazu.

Vaše poznámky které se tykají I obrazu (str. 27. a 49. partitury) tonycky zmeny do »B« a te, ještě velice fajn nuance, přijímám rád.

Pis »nový obraz« (Scena Koštany) zaslal jsem p. Šolcovi detailní skizzi ork. partitury. Opsání cele partitury není žádná problema, ale jsem pro to v Bělehradě ne měl času.

Prozatím zůstanu v Záhřebu, a tak je adresa pořád ještě: Zagreb, Gundulićeva 34/III.

Nevím ještě bude li možné aby jsme se osobne sešli, u nás, a nebo u vás. Nikdo nic neví. Zůstane li však všechno poměrně klidné, přišel bych na několik dní, asi tady v říjnu.

Velice mně obradoval pozdrav starého a dobrého meho přítele Kvapila. Často jsem na něho mislyl. Prosim příležitostně poroučete jemu nejlepší a srdečný pozdrav.

V oktobru opustím Zagreb a definitivne jedu do Bělehradu, na Muz. Akademii.

Prosim ne zlobte se že jsem Vás tolik namučil tímto dlouhým dopisem.

Rukolíbání mil. paně Běle. Vás mnoho a srdečne pozdravuje oddaný Vám

Petar Konjović

APPARAT:

82. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag

Belgrad und Zagreb, Donnerstag und Sonntag, 3. und 6. August, 1939

ÜBERLIEFERUNG

ORIGINAL: Belgrad, Musikwissenschaftl. Institut SANU, Nachlass P.K.

6 b. S. dasselbe Format und dieselbe Art Briefpapier wie Brief No. 78, ohne Kuvert, 3 Stück.

KORRESPONDENZSTELLE Antwort auf das Brief 82

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original

ERÄUTERUNGEN

THEMENKOMMENTAR

Konjović würde sich mit der Retusche des ersten Bildes zufrieden geben, Chalabala jedoch insistiert auf der Überarbeitung der ganzen Oper. Konjović mahnt zur Eile bei der Erstellung von Klavierauszug und neuer Partitur, obwohl er von Chalabalas Eifer und Zielstrebigkeit sehr beeindruckt ist. Er schlägt vor, dass Chalabala als Gast die *Koštana* in Belgrad dirigiert.

84. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag

Zagreb, Mittwoch, 16. August 1939

Zagreb, Gundulićeva 34/III

16. 8. 39

Milý příteli,

před několika dni napsal jsem Vám delší dopis. Doufám že jste ho dostal. Mezitím, dostal jsem od p. Šolce první část partituri a klav. výtahu. Je to první díl I. aktu. Byl jsem trochu rozklaman poněvadž jsem čekal – podle toho co mně p. Šolc psal, – že dostanu celý klav. výtah.

Jak jsem Vám už psal okupovan jsem tolik druhou práci a vedle toho je hotová věc – jak se dovídám je »ukaz« už podepsán – že brzy přecházím v Bělehrád na Muz. Akademii, tak že prozatím ne mohu pomyšlet na další změny »Koštany« a prosil jsem Vás aby jste to uvážil, co ne znamená že se tu a tam ještě nějaký detail v partituře ne může zdělat. Předevčerem jsem dostal list správy opery z Ljubljani: chtějí otevřít operní sezonu (okolo 1. X) »Košťanou«, a žádají abych jim ihned zaslal materiál. Odpověděl jsem že to teď ne mohu udělat pokud klav. výtah nové redakci díla není hotov, a také materiál není opsaný. Slíbil jsem ale že v běhu sezony tuto reprisu »Koštany« s novou scénou a v nové redakci realizujeme.

Proto Vás, drahý příteli, prosím aby jste se nezlobyl že jsem tak »nastojčivý« (jak říkají Rusové) a nalehám abych ten klav. výtah měl už hotový, a take partituru z které bych ihned dal opisovat orchestrový materiál.

P. Šolc mně psal že do 16. t. m. (tedy dodnes) bude v Milevsku na dovolené a že se po tém vrácí do Prahy, tak že teď budete moci být v kontaktu.

Čekam Vaši odpověď, a prosím mil. paně od ženy srdečný pozdrav a ode mně rukolíbání, Vás srdečně zdraví oddaný Vam

Petar Konjović

APPARAT

84. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag

Zagreb, Mittwoch, 16. August 1939

ÜBERLIEFERUNG**ORIGINAL:** Belgrad, Musikwissenschaftl. Institut SANU. Nachlass P. K.

2 b. S. dasselbe Format und dieselbe Art des Briefpapiers wie in den Briefen 78 und 82, 1 Stück.

KORRESPONDENZSTELLE Konjović weist auf seinen Brief 82 hin.**TEXTKONSTITUIERUNG****QUELLE:** Original**ERLÄUTERUNGEN****THEMENKOMMENTAR**Natonaltheater in Ljubljana macht Pläne *Koštana* aufzuführen. Konjović insistiert die neue Partitur mit dem Klavierauszug zu bekommen.

86. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad

Prag, Sonntag, 15. und Montag 16. Oktober 1939

V Praze 15–16. října 39.

Omluvte, že tak škrábu, píšu
ve spěchu v divadle.

Velectěný a milý příteli,

předně: z plna srdce Vám blahopřeji k Vašemu jmenování na Hudební akademii. Ocítáte se na význačném místě, na které jste dávno patřil a odkud po zásluze budete moci vykonávat blahodárný vliv na Vaše umělecké poměry v Jugoslavii.

V sobotu 14. října minula premiéra Turandot. Proto jsem se nemohl dostat ku psaní dříve a omlouvám se Vám že na Vaše milé dopisy odpovídám opožděně. Ale stejně jsem na Vás a Košťanu v každé volné chvíli myslel a pokud mi čas dovolil též pracoval.

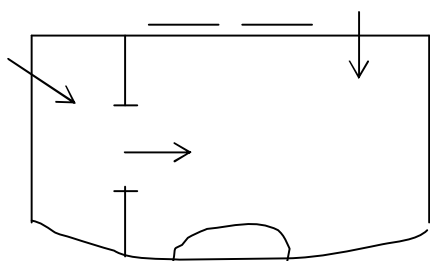
Včera večer u mne v divadle odevzdal p. Šolc pí. Bandurové partitury a svůj klav. výtah, též přijal co bylo smluveno.

Já jsem si na týden ještě ponechal partituru II. aktu v které dělám malé retuše instrumentační. Pojede-li pí. Bandurová sama dříve než pí. Ziková doveze Vám vše až na tento II. akt. Paní Ziková pak mi slíbila, že až bude odjíždět (což bude asi za týden až 10 dní) vezme a odevzdá Vám ode mne tuto partituru. Budete tedy nejpozději ve čtrnácti dnech mítí vše v ruce.

1. a 3. obraz jest celý prohlédnut muzikálně srovnán s klav. výtahem – takže Vám nedá žádnou práci. Jen prosím upozorněte opisovače, aby dobře spojil v I. aktu zbytek s předchozím. Jsou tam nálepky – kterým jistě budete rozumět – vztahují se na předchozí stranu partitury kterou už máte z dřívějška – ostatní nástroje mají v těch (tuším dvou nebo třech taktech) místech pauzu.

Pak se podívejte v partituře I. aktu na poslední takt na str. 73. a první takt na str. 74. – bas a harmonii vyjasnit (cor.). Jsem pro diatonický postup v kontrabasech a violoncellech. Tomu jest třeba přispůsobit harmonii jest to maličkost, která stejně v rychlém tempu proběhne ale myslím aby to bylo čisté.

Ve 3. obraze part. str. 225. Basclarinet ges nebo g? Navrhuji Vám aby ve 3. obraze byla do konfliktu přibrána matka »Kata«. Figura by měla lepší zakončení a pak v konfliktu by bylo absolutně jasno jak starý Hadži Toma rozbil rodinu svoji pro Košťanu; jak všechny vykázal – ženu, dceru i syna. V inscenaci se znamenitě osvědčila ve 3. obraze rozdělená scena (kontrast a obměna s 1. obrazem). To jest: třetina ~~místnosti~~ jeviště menší pokoj v němž na počátku obrazu leží Stojan a dvě třetiny jeviště velká místnost kam si přivede Hadži Toma cikány.

Lze tak režiséru operovati se simultánními scenami (My jsme s Gavellou ku příkladu použili tohoto momentu pro střetnutí

Koštany (která postrádá a hledá Stojana) se Stanou která z vedlejší malé místnosti poslouchá co se vedle děje a jak tam otec vyvádí. – Myslím, že by bylo dobře i Katu režijně takto prokomponovat (služky) a při konfliktu ji nechat přijít na hlavní jeviště a zasáhnout na obranu dětí a rodiny.

Velmi bych se přimlouval, abyste toto rozvážil a Katu přikomponoval.

O druhém aktu napíši za týden dopis. Myslím ale, že (jak se mne ptáte) Velká čocečka igra se velmi dobře váže na Mitkeho slova »hrajte jen dál, tančete a zapějte, ha«. Mne tam nic neruší.

Navrhuji v 2. obraze malý škrt od 5. taktu po čísle 129 až po 4. takt po 130 to jest devět taktů. Má to lepší spád – do příchodu Hadži Tomy a slova Mitkeho se dají velmi dobře vyjádřit mimicky a režijně. Hudebně to má lapidárnější spád bez přerušení na poměrně krátkých dvou úsecích – jež dvakrát začínají se rozvíjet. V jedné lince je to lepší.

Budu se snažit v II. aktu vše prohlédnout a zkontrolovat sám – stačí-li mi na to čas.

Prosím Vás však (a jest to velmi důležité) abyste porovnal Šolcův klav. výtah v posledních obrazech s partiturami – ! K případným vysvětlivkám posílám Vám též svůj klav. výtah ze kterého jsem operu studoval v Brně i Praze. Případné difference bude nutno opravit do partitur, doinstrumentovat a zařídit. (Já už jsem to časově nemohl stačit). Při té práci prosím Vás – když už v tom budete, přihlédněte také k plastice v instrumentálních frázích v jednotlivých nástrojích a v tom asi smyslu jak jsem pracoval na 1, 3. a 2 obraze vysoustruhujte »fazonu« partitur. Věřte, že to stojí za tu práci když pořizujete materiál nově. Konečně je to přece nádherně zajímavé obléci, ~~abych—tak—řekl~~ své dílo do nejvýstižnějšího instrumentálně prokomponovaného roucha, promyšleného a zaostřeného na každou situaci. – Vím, že se proto jak jsem poznal z dopisů na mně horšíte a v duchu mi zle nadáváte, ale já jsem přes to přesvědčen o účelnosti takové revise a hlubokého promyšlení a docílil jsem toho, že když jste nyní po druhé koncipoval ten nový obraz »Koštana sama« že jste uhodil na strunu báječnou, která vyžene dílo na kulminační citový a kathartický bod a že toto druhé pojetí je lepší prvního.

Přehledná a delikátní až místy komorní instrumentace tohoto obrazu přinese velký účín.

Poněvadž se tímto obrazem celé dílo o něco prodlužuje mohla by se snad některá sevdalinka nebo píseň (– jichž je v celé opeře dost) vynechat šlo-li by to – nebo zpívat jen jeden verš. (Ve 2. a 3. obraze). Toto ovšem píšu jen akademicky jako případnou úvahu, aby se rozměry díla vyrovnaly co nejlépe.

Pokračování za týden!!

Děkuji Vám vzácný příteli za Vaše pozvání i za to, že na mne myslíte.

Byl bych velmi šťasten kdybych mohl na nějakou dobu k Vám zajet a těším se už dětinsky!! Mohl bych koncem února a března nebo pak květen a červen. Podle toho, kdy bude materiál Koštany opsán. Někdo by mi to musel také trochu prokorepetovat. Věřím, že se mi podaří dostat dovolenou zvláště bude-li o to oficiálně řed. N. divadla a ministerstvo školství požádáno a že budu moci na nějaký čas odtud odcestovat. Pan Crvčanin s nímž jsem dnes mluvil mi též s pozdravy od Vás slíbil všemožnou pomoc. Nejlépe by to, ale bylo z Bělehradu. To Vám též v podrobnostech vzkáži po pí. Zikové. – Pozdravte prosím p. Matači e. Mohl bych řídit kromě Koštany (jak mi navrhuje) ještě nějakou operu českou. Mám já učinit návrh, nebo Vy se tam rozhodnete, co by se Vám nejlépe hodilo? Nesmělo by to však býti příliš pracné, abych mohl se věnovat Košťaně. Rukulíbám mil. paní. Od ženy pěkné pozdravy. Vám tisknu vděčně ruce a jsem Vám upřímně oddaný

Zd. Chalabala

APPARAT

86. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad

Prag, Sonntag, 15. und Montag 16. Oktober 1939

ÜBERLIEFERUNG

ORIGINAL: Musikwissenschaftl. Institut SANU, Nachlass P. K. Belgrad

4 b. S. Format 30x21 cm, gelbliches Briefpapier ohne Kuvert.

KORRESPONDENZSTELLE Antwort auf Brief 84

ERLÄUTERUNGEN

THEMENKOMMENTAR

Konjović vollendete die zweite Komposition des Zwischenaktes. Chalabala ist mit Klang und Atmosphäre sehr zufrieden. Er freut sich über die Einladung, die *Koštana* in Belgrad aufzuführen, macht neue Vorschläge: die Mutter Kata soll mehr Platz in der Handlung bekommen.

Božena Bandur, geborene Tschechin, Gattin des serbischen Komponisten Jovan Bandur.

87. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad

Prag, Samstag, 4. November 1939

Praha 4/XI 39.

Velectěný a milý příteli,

dnes jsem odevzdal vše zbývající partitury i klav. výtahy pí. Bandurové (která tyto dny odjede) v duchu mysle na Vás a dávaje to vše s ruky s přáním mnoha štěstí a úspěchů Vašemu krásnému dílu a současně s přáním na shledanou notám které mne opouštějí.

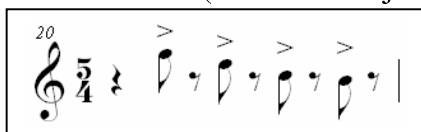
A přecházím hned k věci. Doufám, že Vám pí. Ziková části Koštany odevzdala a že Váš opisovač už píše. Dodatkem k té minulé tedy zásilce: přidejte prosím na začátku opery malý bubínek a sice takto od šestého taktu před č. 2

The image shows a musical score for a drum part, consisting of two staves. The notation is in 3/8 time and features a series of notes and rests. The first staff begins with a treble clef and a 3/8 time signature. The notes are: a dotted quarter note, an eighth note, and another eighth note. This is followed by a measure with a quarter note and a quarter rest. The second staff begins with a bass clef and a 3/8 time signature. The notes are: a dotted quarter note, an eighth note, and another eighth note. This is followed by a measure with a quarter note and a quarter rest. The notation includes dynamic markings such as *sfz* (sforzando) and a fermata over the final note of the second staff.

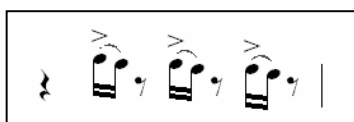
V mezihře »Sobina« (partitura str. 4) Vivace udělejte do Šolcova klav. výtahu (už jsem jej zde neměl) tak jak jsem udělal v partituře stále 9/8 takt aby mohl dirigent v choulostivých nástupech krátkých motivků dávat tři rázy je to zřetelnější a přehlednější a lépe se to diriguje i hraje.

Od str. 6 by se to mělo trochu vyčistit.

Ve 3. obraze (těší mně že jste akceptoval návrh s Katou) ono místo 5/4 takt v

(myslím, že to bylo pizz.) zdvojte do dřev (Fl, Cl) (není-li to tam) do trojhlasu

V dnešní zásilce:

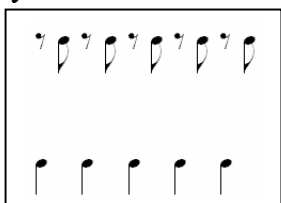
V 2. obraze part. str. 184 – melodická vlna (figurace stále) naznačil jsem to trochu podívejte se na to sám.

A smyčce – (což pokládám za výbornou nuanci) tak jak jsem na kousku papíru připíchnutého na tom místě v partituře naznačil. To jest v sudých taktech toho recitativního 5/4 taktu – second, viola a cello divisi. Půl hraje pizz a druhá půlka spiccato. Tedy na str. 184 (a 185) první, třetí, pátý, sedmý, devátý a.t.d. takt

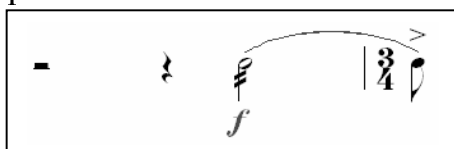
spicc. pp

div.

pizz. p

liché takty zůstanou tutti arco martelato u špičky original. Před následujícím 3/4 taktem Koštana na scéně svojí tanburinou půlovou notu tremolo. Tedy v posledním 5/4 taktě –

a začne zpívat.

Bohužel čas už mi nedovolil abych důkladně promyslel poslední dva obrazy. Něco jsem tam naznačil a budete muset sám: 1.) porovnat Šolcův klav. výtah s partiturou a v partituře přidané změny opravit a doinstrumentovat. Vše co jsem v retuších učinil provedl jsem po zralé úvaze a s láskou k věci a též po svých [.....] zkušenostech s dílem s nímž jsem takřka srostl při tom studování v Brně i Praze i po tom vřelém kontaktu při horkém prožívání při tolika představeních. Všecky připsané noty jsou Vaše noty nikde jsem nevzal nic cizorodého. Jen jsem se snažil Vás přimět, abyste svoji originalnost a genialitu podepřel též technickým vybavením a definitivností projevu i jeho zápisu – o čemž jste mluvil občas trochu z kopce. Vaše rektorské poslání Vás však i tu trochu zavazuje a já Vás za Vaše dílo prosím, abyste v těchto intencích a s vírou v přátelská má slova dokončil též revizi posledních obrazů i s mezihrou k poslednímu obrazu jež by si žádala zvláště ve smyčcích vyčistit a v hlasech logicky vyvésti do celkové plastiky.

Zvláště mi leží na srdci:

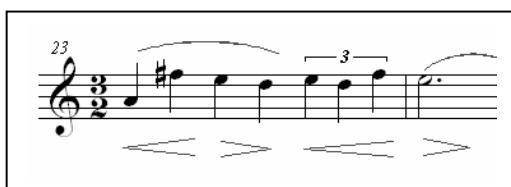
v předposledním obraze (u Mitkeho) překomponovat a přeinstrumentovat arii (342, 349–354) a provést lepší nenápadnou modulaci do es mol (Koštana již znám tě léto deváté).

A arii Mitkeho je orkest příliš hlučný – vždyť (až na vrcholky ovšem kdy vzpomíná a touží za mládím – affekty) je k ránu je to už intimnější společnost a individuální projev Mitkeho. –

To jistě získá když to překomponujete a též pak finale obrazu (příchod Arsy a.t.d.) a vzrušená scena vypovězení a provdání Koštany lépe vyjde dramaticky. Tož prosím na to myslte!

imitačně pracovat, instrumentálně jsou exponována violoncella.

V harmonickém plánu více vybočení, aby to nebylo stojaté. Až zase to es mol Koštany ulpí na delší čas na tonině. To rozhodně ještě přepracujte. V začátku tohoto obrazu v připsaném úvodu před Alilem (opilé ráno) by se dal použít jako nějaká reminiscence v pomalém táhlejším znění motiv – který činil původně finale 2. obrazu 3/2

To je dobrý vzdech za mládím?

V posledním obraze: vyčistit scenu Stojan–Koštana, a onen affekt ve scéně Mitke–Koštana.

Ve druhém obraze v baletní scéně Velka čočička by mohl zpívat H. Toma svůj text »Marko, koně a domů! Vše pozvi, všechny pány k radovánkám pozvi. I Hadži Ristu, lakýrníka, Sekulu, Zafira. Chvátej«.) – Ku konci – klav. výtah Šolcův str. 132–133. až pø k Tp I. Vivace Mitke nadšeně pozdravil tento návrh H. Tomy a též aby mu Marko odpověděl. Zatím co sbor zpívá na »m« murmulando jakoby spokojeně říkal »hm, to bude něco!« A souhlasil s plánem.

Magda stranou: »No to budou mít u nich doma radost«. (a Stojan můj pohaněný holoubek co ten jen učení)

Salče stranou ke Košťaně: nic mu neodepři, pojd', musíš sebou, koukají z toho peníze a dary.

Koštana: »Jsem už ospalá. A co Stojan. Střetne-li se s námi, s otcem bude neštěstí.«

Alil – já ti u Váš zaspívám nejkrásnější písně. --- A pak začne Tp I. Vivace. Tedy zatím co sbor zpívá na »m« nebo nejasný vokál udělat malý ensemble

solistů. --- Dát do pořádku čísla v partituře a kl. výtahu, prakticky. A vše prohlédnout a vyanalyzovat u klavíru partituru. To by Vám snad mohl pomoci některý Váš přítel nebo z mladých obdivovatel ze školy. – Rozdělte operu na III. akty o šesti obrazech. Vždy dva a dva obrazy se mohou hrát bez a nebo s docela malou pausou. Do čela tištěného kl. výtahu dejte určitě fotografie nejlepších inscenačních návrhů a dobře i výmluvně napsaný obsah i smysl opery. To by tedy bylo vše.

Ludíkar a já jsme velmi animovali Cl. Krausse který má o Košťanu interes. Též p. Valek z Mnichova se interesuje. Je Košťana přeložena do němčiny? Řed. Jiříkovský by operu reprisoval – (nastudoval) říkal mi o tom.

Těším se na Bělehrad – bude-li to možné?! A napište mi a – myslím, že se trochu zlobíte – nezlobte se prosím a přepracujte ještě ty poslední obrazy. Rukulíbám milostivé paní od ženy pěkné pozdravy. Vás upřímně zdraví a vzpomíná Váš oddaný

Zd. Chalabala

APPARAT

87. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad

Prag, Samstag, 4. November 1939

ÜBERLIEFERUNG

ORIGINAL: Belgrad, Musikwissenschaftl. Institut SANU, Nachlass P.K.

4 b. S. Format 26,7x21 cm, grünliches Briefpapier ohne Kuvert.

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original

ERLÄUTERUNGEN

THEMENKOMMENTAR

Chalabala rät zur Umarbeitung aller Bilder *Koštanas*. Er betont, dass er bei seiner Überarbeitung Konjović' Musik treu geblieben sei. Pavel Ludikar, Bassist der Metropolitan Oper

EINZELSTELLENKOMENTAR

Ein unleserliches Wort

88. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag

Belgrad, Samstag, 2. Dezember 1939

Beograd, Muzička akademija

2. XII. 1939

Milý příteli,

bude Vám jistě podivné že jsem Vám tak dlouho nepsal, ačkoliv je tomu už dost dlouho že jsem dostal partituru »Koštaný«, klavírný výťah Váš a p. Šolcův. Velice jsem spokojen (jenom jsem měl a mám ještě dost práce s opisováním textu do klav. výtahu a korektur podle Vašich poznamek v partituře). Partitura se opisuje nyní znovu, čistě, a potom hned začíná opisování orkestrálního materiálu. Myslím však že v každém případě budu potřebovat ten orkestrální materiál který je u Vas v divadle, v Praze. Ten bych vykorigoval a doplnil změnami sám, a ták by se mohl užít také, poněvadž jeden materiál ne stačí a bude zapotřebí ještě jednoho.

Zdešní operní a divadelní direkce velmi naléhá aby se »Koštana« reprizovala co nejdříve, nejpozději v februaru, martu, a intendant Predi a operní šef Matači řekli mně že v tyto dnech ~~napiši~~ budou psát oficialne spravi Nár. Dívadla a zdešnjimu Nemeckemu vyslanectví aby se Vám

umožnilo přijít k nastudování a dirigování této opeře, které jste spolupracovníkem. Já jsem dokončil revise 1. a 2. aktu, a ve finalu 2. (Velika Čoččeka) jsem ještě rozšířil sextet (recitativne, realisticky: orkestr zůstane jak jest) mezi Hadži Tomou, Mitkem, Salčou, Magdou, Košťanou, Markou. Teď budu zrevidovat 3. akt, a tam chci ještě rozšířit také Váš vyborní nápad simultane sceny Katy a toho co se vedle s Hadži Tomou stává. Po tom musím ještě zrevidovat nový obraz Košťany v orchestru podle nově přepracované skizy. Teprv tehdy budou moci zrevidovat partituru dvou posledních aktů, podle Vášeho přání. Je v tom ještě dost práce.

My jsme se přestěhovaly ze Záhřebu, a teď je všecko v pořádku, jestli tak zůstane i dál. Doufáme že i mil. pani Běla bude moci přijít sem s Vámi. Všichni hudební kruhy se velice zajímají za Váš pohostinství za dirigentským pultem, a jsem přesvědčen že »Košťana« bude přijata jako premiéra.

Ještě jednou Vás prosím za odpuštění že jsem Vám dříve nepsal, a mnoho a srdečně Vám děkuji za všechny Vaši spolupráci a rady. Neméně mně těší možnost Vás v naší opeře vydat a všemu se rozhovořit. Od ženy srdečné pozdravy, mé rukolíbání p. Běle, Vás mnohokrát objímá a zdraví oddany

Petar Konjović

APPARAT:

88. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag

Belgrad, Samstag, 2. Dezember 1939

ÜBERLIEFERUNG

ORIGINAL: Belgrad, Musikwissenschaftl. Institut SANU, Nachlass P.K.

2 b. S. Format 26,7 x 21,2 cm, grünliches Briefpapier mit Kuvert, auf dem Kuvert Memorandum "Muzička Akademija, Beograd", kyrillische Schrift.

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original

ERLÄUTERUNGEN

THEMENKOMMENTAR

Konjović lässt sich mit seiner Familie endgültig in Belgrad nieder. Die Vorbereitungen der *Koštana* sind im Gange, nachdem er die Partitur und den Klavierauszug der *Koštana* bekommen hat. Konjović lässt seine Beziehungen spielen, damit Chalabala nach Belgrad kommen kann. *Koštana* soll erneut als Premiere aufgeführt werden.

89. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad

Prag, Mittwoch, 13. Dezember 1939

13.XII. 39

Velectěný příteli,

děkuji Vám za Váš milý dopis, velmi mě potěšil, dostal jsem jej právě když už jsem se odhodlával psát Vám a zeptati se nestalo-li se něco s Vámi. Dnes píše narychlo několik slov, hlavně proto, že 20./XII. má přijet pí. Ziková, která se tu zdrží do 5/I. 1940. Když jsem si totiž spočítal po předčtení Vašeho psaní jak rozpis *Koštany* pokračuje a na čem právě pracujeme pojal jsem obavu, že snad nebudete-li mít dostatek volného času nebude do konce ledna – t.j. nejméně dva měsíce před proponovaným provedením v Bělehradě vše hotovo. Nabízím Vám tedy, že bych trochu po těch 14 dní co tu pí. Ziková bude pomohl na posledním obraze (6.) Nebudete-li Vy v ten čas na tomto obraze pracovati právě mohla by partituru a Šolcův klav. výtah tohoto obrazu vzít sebou sem, a zase zpět. – I když bych to neudělal celé část jistě po chvílích bych prohlédl. –

Bylo by dobře, kdybyste se mohl na nějaký čas uvolnit od svých povinností a věnovat se jen Košťaně!!

Také Vám navrhuji, aby jeden opisovač psal partituru, druhý opisovač vždy když ten první část napíše vytahoval harmonii a první pulty smyčců a třetí opisovač duploval smyčce.

Vždy než jednotlivé úseky opsané partitury dostane opisovač druhý ať to některý Váš přítel důkladně prohlédne nejsou-li v partituře chyby, aby pak nebyly z partitury opisovány do hlasů.

Na tohle není nikdy dost pečlivosti a úskostlivosti, jen aby tam nebylo mnoho chyb! Myslím, abyste se tím nezdržoval sám, že jistě by se někdo na Akademii ku př. našel kdo by Vám tu službu rád udělal.

Zdejší materiál poslal arch. Podrabský v balíčcích jak si p. vicekonsul Bingulac přál na zdejší jihoslovanský konsulát. Zatelefonuji tam. Snad by jste mu měl napsat aby to postupně dal Kyrýrovi – ale teď na tom nepracujte, zdrželo by Vás to, a stejně myslím je to práce která člověka utlouká a též materiál už jest opravován a má-li býti dobře čitelný a přehledný bude moci být použit jen z části. – Nepíšete o novém klav. výtahu. Ten se tiskne? –

Zapoměl jsem ve svém posledním dopise upozornit na jedno místo ve 3. obraze. Hodí-li se Vám to vepište to laskavě do partitury. Jest to ve starém klav. výtahu po čísle 178 desátý takt. I. a II. Harfa

10. takt

11. takt

12. takt

13. takt po 178

Ve 3. obraze jsem na Katu matku myslel (že vyjde na scenu) takt před 184 a pak ovšem při konfliktu hlavně 191–196 – nedal by se tam někam vpravit jako komposiční stavivo některý z motivů Katy (z I. obrazu?) –

Děkuji Vám srdečně za milé pozvání. Žena děkuje za pozdravy. Těším se na Vaše zprávy a jsem s upřímnými pozdravy Váš oddaný

Zd. Chalabala

po č. 178 ve 3. taktě narazí Koštana na Stanu. Koštana v jedenácti předchozích taktech snažila se nepozorovaně nahlédnout do vedlejší místnosti, kde hledá Stojana. Jakmile poodhrne závěs narazí tam na Stanu která vedle poslouchá u dveří.

APPARAT

89. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad

Prag, Mittwoch, 13. Dezember 1939

ÜBERLIEFERUNG

ORIGINAL: Musikwissenschaftl. Institut SANU, Belgrad, Nachlass P.K.

2 b. S. Format 29,5 x 21cm mit Kuvert.

KORRESPONDENZSTELLE Antwort auf Brief 88.

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original

ERLÄUTERUNGEN

THEMENKOMMENTAR

EINZELSTELLENKOMMENTAR

Frau Zikova hielt sich nicht in Belgrad, sondern in Prag auf. (Lapsus)

Unten das Notenbeispiel bei der Nummer 178 schrieb Konjović mit Bleistift auf serbisch: “das gefällt mir nicht”.

93. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad

Prag, Freitag, 29. Dezember, 1939

Praha 29.XII.

Milý a vážený příteli,

dnes jsem dostal Váš lístek, za nějž i za přání k Novému roku srdečně děkuji (Dopisy už přišly také.)

Píši narychlo na základě informací které mi na lístku píšete.

Prosím počkejte několik dnů s rozpisem posledního obrazu! Myslel jsem, že na tom budeme pracovat až na konec. Posílám Vám po pí. Zikové, která odtud odjíždí 5./I. několik návrhů (přidané takty) a menší kompoziční změny přesně vypsané na notovém papíru. Myslím, že jsou to vesměs dobré postřehy a účinné doplňky bylo by škoda kdybyste jich nepoužil. Do týdne to máte v ruce! Pí. Ziková přiveze též orchestrální materiál.

Dopis p. intendanta Predi e přišel včera. Ředitel Dr Neumann to kladně vyřídil. Dnes odesílá odpověď.

Těším se už tedy velice upřímně na bělehradskou Koštanu a shledání s Vámi. Budu však moci přijeti až v druhé polovici února.

Snad to nebude vadit? Bude alespoň o 14 dnů více času na dokonalou úpravu orchestr. materiálu. – Mám obavy, aby to bylo čitelné a přehledné – to jest vždy 40% úspěchu u orchestru. Nebylo by lépe psát už hned nový materiál a ze starého použít jen čičečky, obě mezihry a části 3. a 6. obrazu?

Já bych byl ovšem raději kdyby byl hlavně v prvních 2 obrazech aspoň nový materiál. Aspoň by se to už při té příležitosti bělehradského provedení vykorigovalo.

Prosím dále pošlete mi po Dr Gavellovi (jenož srdečně pozdravuji – ať přiveze definitivní návrhy na Ariadnu na Naxu) opsaný klav. výtah toho nového obrazu. Musím si to studovat!

Tiskne se klav. výtah? Tak počkejte prosím nalehavě, s posledním obrazem několik dnů (až do příjezdu pí. Zikové do Bělehradu) aby též do posledního obrazu mohly býti změny pojaty.

Gradjany – měšťany by už mohl některý korrepetitor zkoušet – je to choulostivé a též strážníka (I. jednání). Prosím p. šefa Matačiče, aby se některý korrepetitor zapracoval. Jsem zvyklý mít na ensemblových zkouškách klaviristu. Srdečně Vás zdravím mil. paní rucelíbám a jsem Váš oddaný

Zd. Chalabala

Najdete-li chvíli času, bude snad dobře kdybyste napsal dopis Dr Neumannovi o naší spolupráci a.t.d. On mi velice ochotně vyšel vstříc. Už proto též, aby mne podporoval dál kdyby snad prof. Talich činil nějaké výhrady nebo námitky.

Adresa:

Ministerský rada Dr Karel Neumann, ředitel Národního divadla

APPARAT

93. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad

Prag, Freitag, 29. Dezember 1939

ÜBERLIEFERUNG

ORIGINAL: Belgrad, Mus. Inst. SANU, Nachlass P.K.

2 S. Format 29,5 x 21, grünliches Briefpapier mit Kuvert

KORRESPONDENZSTELLE

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original
 ERLÄUTERUNGEN
 THEMENKOMMENTAR

95. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad

Prag, Donnerstag, 4. Januar, 1940

Praha 4.I. 40.

Velectěný a milý příteli,

posílám po pí. Zikové některé návrhy pro poslední obraz a několik dodatků. Prosím buďte tak laskav a proved'te to v partituře. Materiál jest odeslán balíkovou poštou bělehradskému divadlu. – Bylo mi zde na celnici a na výpravním úřadě slíbeno, že nejpozději ve středu to bude v Bělehradě. Pí. Ziková nemohla vzítí zablombované balíky »mitgepäck« nešlo to. Vysvětlím Vám to.

Dr Gavella jest už od včera – předčasně zde. To se jeho odjezd křížoval s mým posledním expres-recom. psaním.

Myslíte, že stačí když si prostudují nový obraz až v Bělehradě? Budu moci se uvolnit okolo 18–20. února. Zůstal bych asi 4–5 neděl. Obsazení, jak mi Dr Gavella říkal je myslím prvotřídní. Většinou už to solisté zpívali tak se jaksí notálně mají naučit jen změny a dodatky. To jim jistě půjde rychle. Takže než přijedu bude už opera v hrubých rysech nastudovaná!

Měšťané a dívky (z 1.obrazu) mohou už s některým korrepetitorem pracovat. Já budu prosit pro ensemblové a aranžované zkoušky klaviristu. To jest byl bych rád kdyby se někdo z mladých korrepetitorů zapracoval do klav. výtahu než přijedu.

Píšu dnes tak útržkovitě – mám rušný den a za okamžik musím zajet do Prozatímního divadla za pí. Zikovou odevzdati ji dopis. – Jsem vlastně více

v notách než ve slovech. Jedna věc mi však velmi leží na srdci. Jest to scena Mitkeho v předposledním obraze. Celá opera zvláště ve svých lyrických částech jest obestřena zvláštním jímavým kouzlem, jakési sladké tklivosti. Výraz a obsah slova sevdah jakoby doslovovala hudba. Tato atmosféra – to cítím přesvědčivě – vrcholí a dostává svůj nejkonkrétnější ton právě v této scéně Mitkeho. Svým způsobem jest to lyrický vrchol díla. Nejsilnější opojení sevdahem který zde dostává dramatickou dimenzi. Tato scena musí býti tedy nejvýraznějším a nejsilněji cítěným zážitkem hudebním.

Kromě toho zvláště příkomponováním nového obrazu Košťanina vzniká zde ukrytá paralela dvou za sebou jdoucích scen, krise dvou svým způsobem blízkých lidí. O co je to tu přesvědčivěji vyjádřeno o to přesvědčivěji zapůsobí Katharse v posledním obraze – (scena Mitke–Košťana.) –

Prosil jsem Vás už několikrát, abyste to přepracoval a poněvadž se o tom v žádném dopise nezmiňujete, vracím se k tomuto thematicu ještě jednou a naléhavě bych o to stál!! – *Komposičně 2. část sceny

Nemohla by bělehradská opera, jako první ústav, poříditi na svůj náklad rozpis notového materiálu? (Orkestrální a sborové hlasy) Vy byste dodal – jak bývá zvykem partituru a klav. výtah. Myslím, že při dobré organizaci práce by několik inteligentních opisovačů stihlo poříditi nový materiál.

Mám obavy, aby opravami starého nebyla zvýšena nečitelnost a přehlednost. To by mi stížilo práci. – Vy to sám ale rozhodně neupravujte v partech v žádném případě. To je práce která hrozně utlouká. (Znám to ze zkušenosti). Srdečné pozdravy od ženy. Rukypolíbení mil. paní. Vás srdečně zdraví Váš oddaný

Zd. Ch.

* Celé trochu vyčistit a přeinstrumentovat – komposičně, myslím hlavně na 2. část této sceny; přijde-li Vám pro tu chvíli silná inspirace.

APPARAT

95. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad

Prag, Donnerstag, 4. Januar 1940

ÜBERLIEFERUNG

ORIGINAL: Musikwissenschaftl. Institut SANU, Belgrad, Nachlass P.K.

2 b. S. Format 30 x 21cm. Gelbliches Briefpapier ohne Kuvert.

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original

97. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag

Belgrad, Samstag, 10. Februar 1940

Beograd, den 10. Februar 1940

Mein lieber Freund,

am 12 Januar schrieb ich Ihnen und teilte brieflich mit dass ich die Noten samt Bemerkungen und Korrekturen für den letzten Akt meiner Oper erhalten habe. Seitdem aber bin ich Ihrerseits ohne Antwort. Ich weiss dass Sie jetzt die Premiere von Strauss' „Ariadne auf Naxos“ vorbereiten und infolge dessen sehr beschäftigt sein müssen. Damit erkläre ich mir Ihr Schweigen.

Die Proben meiner Oper sind im Gange. Die Partitur und auch das ganze Orchestermaterial wird neu abgeschrieben. Die Besetzung sei die

beste welche Belgrader Oper bieten kann. Natürlich, die Sänger sind nicht auf solche Präzision angewöhnt, welche Sie fordern werden: deshalb können die Proben den vollen Gang [Gang, Anm. d. Hrsg.] und Tempo nehmen, erst wenn Sie hier eintreffen und die Orchester und Ensembleproben in die Hand nehmen.

Ich habe nachträglich noch einige grössere Veränderungen und Korrekturen in der Partitur ausgeführt. So besteht eine der bedeutendsten darin, dass ich fast durch den ganzen 3. Akt, bezw. 3. Bild, eine simultane Scene eingeschrieben. Musikalisch ändert sich indessen sehr wenig an dem was auch bisher in der Partitur erhalten war. Es ist die grosse scene der Mutter die einpunktiert wurde, und die sich im Nebenraum, links abspielt, während im grossen Zimmer, rechts, der Vater mit der Zigeunerin und Sippe Kravalle macht. Ich hoffe dass diese simltane Scene eine grosse Wirkung hervorrufen wird. In|der grossen Tumultscene, als der Vater auf den Sohn schiessen will, tritt Mutter in die grosse Scene ein, und wirft einige beleidigende Worte der Zigeunerin zu. Er ist in hohen Noten (für Alt) geschrieben und gibt unbedingt den Höhepunkt der Mutterrolle.

prokle-ta Cigan-ka

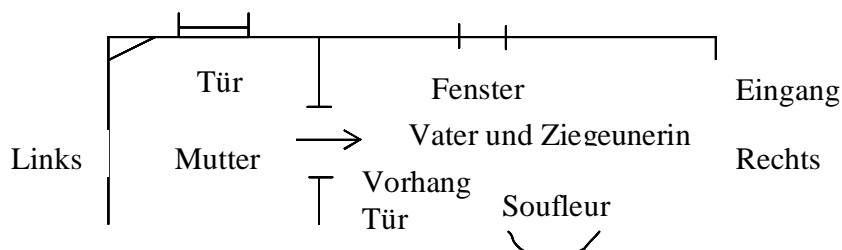
(verflucht-te Zigeun'-rin!)

Die ganze Scene wird aber vorbereitet noch während Koschtana ihr zweites Lied dem Vater singt:

Zur selben Zeit, paralell, geht, im Nebenraum, die Scene der Mutter, recitativisch, doch mit starken Aczenten.

Die Scene wird also ungefähr so aussehen:

Herr Oberregisseur, Dr. Gavella wird hier auch Gelegenheit finden wieder etwas Interessantes zu leisten.

Wir erwarten Sie zwischen 20 und 25 Februar. Dann fangen alle Proben energisch an. Da hier im Nationaltheater die Frankfurter Oper gastiert (sie werden den ganzen „Ring“ aufführen; mit eigenem Sängersensemble wie auch Orchester, so werden Sie genug Zeit haben mit dem hiesigen Orchester die Proben zu halten. Ich sprach gestern mit dem Intendanten des hiesigen Nationaltheater, Herr Predić: er erwartete jeden Tag die Nachricht über den fixen Termin und Tag Ihrer sowie Oberregisseur Dr Gavella's Ankunft. Sonst können sie hier den Probeplan und den Tag der Premiere noch nicht festzustellen.

In diesen Tagen gastiert der unsere Opernchef Matačić in Berlin,; er dirigiert ein Konzert in der Philharmonie.

Ich hoffe Ihre liebe Antwort auf diesen Brief recht bald zu erhalten. Herr Intendant Predić hat mir versprochen einen speziellen Dank Ihrer Direktion ausdrücken wollen – er wird bald schreiben – da sie sich Ihren Gastspiel bewilligt habe.

Bitte seitens meiner Frau Ihrer Frau Gemahlin die besten Grüsse ausdrücken zu wollen, und meinerseits Handküsse.

Ich begrüße Sie, lieber Freund, am herzlichsten und sehe Ihrer baldigen Antwort entgegen.

Ihr aufrichtiger

Petar Konjović

Rektor der staatl. Musikakademie

APPARAT

97. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag

Belgrad, Samstag, 10. Februar 1940

ORIGINAL: Belgrad, Musikwiss. Institut SANU, Nachlass P.K.

4 b. S. Format 25,8 x 19,5 cm, vergilbtes weisses Briefpapier mit Kuvert.

THEMENKOMMENTAR

Konjović erwähnt das Gastspiel der Frankfurter Oper im Belgrader Nationaltheater sowie Lovro Matačić' Gastauftritt mit den Berliner Philharmonikern.

98. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad

Prag, Dienstag, 20. Februar 1940

Úterý 20. února.

Velectěný a drahý příteli,

při posledních orkestrálních zkouškách na Straussovou Ariadnu na Naxu přepadla mne chřipka takže jsem první generálku dirigoval už v horečce. Pak se mi přitížilo a musel jsem ulehnout. Dostal jsem chřipkovou pneumobronchitidu a dnes jsem první den opustil lůžko a chodím po bytě.

Po krizi mám snížený krevní tlak a podrážděný močový měchýř. Objektivně je mi však už mnohem lépe – horečky už nejsou jen tu a tam zvýšená teplota – a lékař slibuje, že koncem tohoto týdne, nejpozději však v pondělí budu moci vyjít ven. – To víte jak mne mrzelo, že mne choroba v tak nevhodné chvíli přepadla. Mám už nějak letos smůlu. Ariadna je odložena a za chvíli mne zavolá divadelní centrála, jakmile Dr Neumann přijde do divadla abych s ním promluvil, jak asi teď budou termíny. – Zatím pokračuji v dopise.

Jsem rád a jest to také nejlepší řešení, že jste dal celý materiál i partitury Koštany nově opsat – bude to aspoň pro všechna divadla zřetelné a čitelné. Také se raduji, že se Vám hodil návrh na simultání scenu ve 3. obraze a že jste ji jak vidím s velkou chutí komponoval. Získá tím určitě dramatičnost a celá agogika i architektonika děje, který zde vústí do do silných dramatických momentů. Nad to partie matky Katy dostane svůj vrchol a konec. Nevím sice v detailu jak onen kulminační bod v textu vyšel ale jinak bych se nebál takové sceny v níž matka Košťanu, jako strůjce všeho neštěstí fakticky prokleje – tedy nikoliv jakousi nenávistnou nadávkou nýbrž zoufalý attack, to jest stejně působivé jako druhé řešení: konflikt s mužem Hadži Tomou – při němž padne ono slovo »prokleta ciganka« jen jaksí vedle. Mně by se lépe líbila první alternativa: Matka proti Košťaně.

Konečně to jste určitě výborně už udělal a moje úvahy jsou jen akademické ex post dohady z nedočkavosti a zvědavosti.

V minulém svém milém dopise jste mi psal, o tom jak jste upravil modulaci v předposledním obraze před Košťaninou písní »Devět godina« že unisono cigánský sbor žádá Košťanu, aby zazpívala. – Já jsem v úpravě tohoto obrazu měl na mysli hlavně toto: Košťana jest až do svého nově komponovaného obrazu figurou celkem pasivní. Po krizi však jež se tu odbyde vykročí sama a svou vůlí jaksí vytváří též svůj osud. Ona ze své vůle

– neočekávána se k ránu objeví u Mitkeho – kde je už poskrovnu lidí – několik jeho podnapilých přátel a hrstka cigánů (více muži) – kteří se nebáli překročit zákaz Arsův ze 3. obrazu »domů odejděte«. Ti cigáni co tu jsou vědí co se stalo a tuší též, že v rodině Koštanině se něco přihodilo. Solo příchod Koštanin – trochu tragický jakoby je zmrazil. Koštana pak zde provokuje jakmile zjistí situaci, vědomě s úmyslem vyvolat reakci u Mitkeho a sama způsobí to co potom následuje. Nucená svatba i vyhnanství. Píšu rozvlekle ale snad mi rozumíte – po krizi ve 3. obraze Koštana přejde z passivity do dramatické aktivity. A sama ze své vůle začne provokovat ~~písní~~ svůj i Mitkův osud písní »Devet godina minaše« ---

Cítím pořád tu scenu tak, aby divák měl dojem, že kdyby byla v to osudné ráno Koštana k Mitkemu nepřišla, že vývoj děje by šel jinou cestou. To znamená: unisono šeptané cigánského sboru ano ale textuálně neoslovovat Koštanu – která má sama jednat nýbrž v textu glossovat příchod, dát na jevo údiv, překvapení nad tím, jak Koštana neupravená s rozčuchanými vlasy, jiná než obvykle, záhadná a divná přichází v tak nebezpečné chvíli s očima pláčem zarudlýma. (Asan ji sledoval – uvědomil o jejím odchodu její rodiče a ti pak přijdou později už do scény na str. 179.) Vše ostatní o čem jste mi psal je výborné a účinné.

Ještě z minulého dopisu: v dlouhé scéně Mitkeho (sevdahu) nemyslel jsem na zcela novou kompozici té scény nýbrž jsem měl na mysli imitační práci a propracování harmonické s dekorativním kontrapunktem. Zvláště po č. 212 7 taktů a pak od 4. taktu před 216 do – 218 (aby též nebyly dva harmonicky stejné konce Ges dur (str. 171) a G dur (str. 172.)

A musical score snippet in a key with three flats (B-flat, E-flat, A-flat) and 6/4 time signature. The top staff is a vocal line starting with a melodic phrase: a quarter note G4, a quarter note F4, a quarter note E4, a quarter note D4, a quarter note C4, and a quarter note B3. The piano accompaniment consists of two staves. The right hand starts with a complex chordal texture, and the left hand has a bass line. The dynamic marking *ppp* is written below the vocal staff.

Poco piu a ted' imitační práci a kontrapunkt.

Ve 3. obraze mi dnes po přečtení Vašeho dopisu o simultání scéně která, jak píšete začíná na str. 131 napadlo použít motivu matky Kati (přidat) str. 131 (druhý řádek) Fgt. Bscl.

A musical score snippet in a key with three sharps (F#, C#, G#) and 3/4 time signature. The top staff is a vocal line starting with a melodic phrase: a quarter note G4, a quarter note F4, a quarter note E4, a quarter note D4, a quarter note C4, and a quarter note B3. The piano accompaniment consists of two staves. The right hand has a complex chordal texture, and the left hand has a bass line. The dynamic marking *mf* is written below the vocal staff.

Jako vůbec tu a tam pracovat s motivy matky.

Váš dopis čtu teprve dnes poněvadž jsem nebyl v divadle a teprve dnes mne upozornili že tam mám poštu a Váš dopis pro který jsem si poslal.

Ludikar odjíždí zítra do Mnichova na význačnou premiu Prodané nevěsty. Bude jako překladatel a režijní poradce mluvit s řed. Clemens-Kraussem o bělehradské premii Koštany. Stejně bych si přál – když projevil o Vaše dílo interes, aby ho bělehradská opera pozvala a požádala nemohl-li by sám, aby laskavě někoho na premiu poslal. Mluvil jsem teď telefonicky s Dr Neumannem. Co se týče Ariadny udělají vše možné, dostanu ihned dvě zkoušky a bude premiera. To by mohlo být tedy ve středu nebo ve čtvrtek pak bych oddirigoval rychle za sebou dvě představení a mohl bych odjet. O pas mám zadáno, zatím však to není vyřízeno. Do soboty dostane ředitelství Nár. divadla z Protektorátu zprávu bude-li či nebude-li mi cesta povolena. V sobotu Vám tedy určitě napíšu expressrekom. psaní se závazným prohlášením. – Ať zatím pilně korrepetují a mohly by se též absolvovat – když tam bude frankfurtská opera – korrekturní zkoušky orkestrální. Stejně od posledního představení se už celý orchestr vyměnil a sotva si někdo z těch co jsou staří členové orchestru na Koštanu pamatuje. Orkestr se musí s tím vším předběžně seznámit. – Doufám stále a těším se, že budu moci Vám tuto novou Koštanu o níž jsem přesvědčen, že půjde do světa po prvé kreirovat. Od ženy krásné pozdravy Vám vřele tisknu ruce a jsem přátelsky oddaný
Váš

Zd. Chalabala

APPARAT

98. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad

Prag, Dienstag, 20. Februar 1940

ORIGINAL: Belgrad, Musikwiss. Institut SANU, Nachlass P. K.

6 b. S. Format 17,6 x 17 cm, vergilbtes Briefpapier mit Kuvert

KORRESPONDENZSTELLE

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original

ERLÄUTERUNGEN

THEMENKOMMENTAR

Chalabala erwähnt, dass er einen Pass beantragt habe, aber noch nicht über dessen Genehmigung informiert worden sei. In diesem Zusammenhang soll auf Konjović' hier nicht veröffentlichten Brief vom 9. März 1940 hingewiesen werden, in dem Konjović' mitteilt, dass Prof. Gesemann vom Deutschen Institut in Belgrad persönlich in Berlin intervenieren wolle, damit Chalabalas Antrag genehmigt würde. Wegen Chalabalas Grippeerkrankung muss die Prager Premiere von *Ariadne auf Naxos* verschoben werden.

102. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad
Prag, Samstag, 11. Mai 1940

Maestro
Petar Konjović
rektor Muzičke akademije
Beograd
Frankopanova 32/III
Jugoslavia
11./V.40

Velectěný a milý příteli, díky za dlouho očekávaný list. Myslel jsem skutečně, že už k premiěře Koštany došlo. Takto tedy budu od 18–21 držet

palce a v duchu vzpomínat, neuslyším-li ovšem snad premieru Radiem. Tak rád bych to uslyšel! –snad se alespoň některé představení bude vysílat? To bych rád, kdybyste mi napsal kdy. Režiser stejně jako dirigent má v Košťaně mimořádně odpovědný úkol. Pan Kol. Matačić má velký smysl pro divadelní účín a jeho dramatický nerv je obdivuhodný. Podle data premiery soudím též že mnoho práce věnoval detailnímu studiu a celkové výstavbě a plastice reprodukce. Jistě půjde v jeho ruce Košťana k vítězství uměleckému i bude mít odezvu takovou v jakou stále věřím. Jen ať se dílo dostuduje! raději premieru odložit ale ať vše sedí. Nezapomeňte pozvat německá a italská divadla. Pan rež. Poli má jistě mnoho fantazie – kladl bych důraz na poslední obraz a na to aby taneční a choreografická účast byla zaměřena s organickou funkcí dramatickou. Přeji Vám všem srdečně Hals und Beinerruch! Zajímají mne všechny podrobnosti a srovnání v účinku jak vše bylo dříve a jak to vyznívá nyní. Co ta dohra ve 2. obrazu po »Jovane, sine« má to extatický účín. Nezapomněl jste opravit Corny? Měl by mi nenajdete-li dost času napsat Nikola Cvejić a Gavella své dojmy. Prosím oba pozdravte a že aria dua dopadla výborně. Pošlete mi také prosím kritiky. – Škoda, že nemohu být u toho! Ťukněte si potom na mé zdraví jako já tu připiju Vám. – Milostivé paní rukypolíbení od ženy i mně krásné pozdravy. Srdečně zdraví a na zprávy čeká Váš upřímně oddaný

Zd. Ch.

APPARAT

102. Zdeněk Chalabala an Petar Konjović in Belgrad
Prag, Samstag, 11. Mai 1940

ÜBERLIEFERUNG

ORIGINAL: Belgrad, Musikwiss. Institut SANU, Nachlass P. K.

2 b. S. mit Adresse, Format 14,8 x 10,5 cm, Korrespondenzkarte, express, rekommandiert.

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original

ERLÄUTERUNGEN

THEMENKOMMENTAR

In Zeitraum zwischen 9. M und 4. Mai 1940 korrespondierten Chalabala und Konjović anscheinend nicht miteinander (möglicherweise sind die Briefe auch verschollen), weswegen unklar ist, was in dieser Zeit geschah. Offensichtlich jedoch konnte Chalabala nicht aus der Tschechoslowakei ausreisen, um in Belgrad die *Koštana* zu dirigieren. Es ist nicht zu erschliessen, worauf sich das “aria dua” im Text bezieht.

104. Petar Konjović an Zdeněk Chalabala in Prag
Belgrad, Sonntag, 16. Juni 1940

Maestro Zdeněk Chalabala
dramaturg a dirigent
Národního divadla
Praha–Prag
Čechy–Böhmen

Milý můj příteli,
psál jsem Vám že premiéra »Koštany« byla 29. V, a že se bude vysílat 5. t. m. Tak i bylo. Nevim slyšel jste ji? Rád bych věděl co tomu říkáte, a jak se Vám líbily znění které jste ne znál. Zvlášť instrumentace nového 4. obrazu,

simultana scena matky a H. Tomy ve 3., po tém předělání V. obrazu s novým úvodem (»Opilé ráno«), a přeinstrumentování Mítkovy scény? Třetí představení bylo asi nejlepší (v soboru 8. t. m.): teprve tady »sedlo« to, ačkoliv je všechno to daleko od toho jak by mělo být nastudované a vedené! Avšak jsem spokojen že to mám za sebou. Cizí divadla ne byla pozváni. Uvidíme na podzim, jakto bude s tím [.....]. Co říkáte na finále 2. obrazu (čočečka) s tím prokomponováním ansamblu? Mám teď v Akademii zkoušky. Potom Vám budu psát víc.

Milostpaní a Vás zdravím Vaš

P Konjović

12. 6. 1940

APPARAT

104. Petar Konjovic an Zdeněk Chalabala in Prag

Belgrad, Sonntag, 16. Juni 1940

ÜBERLIEFERUNG

ORIGINAL: Musikwiss. Institut SANU, Belgrad, Nachlass P.K.

2 b. S. mit Adresse, Format 14x 9 cm, express.

TEXTKONSTITUIERUNG

QUELLE: Original

ERLÄUTERUNGEN

THEMENKOMMENTAR

Mit diesem Brief endet die Korrespondenz zwischen den beiden Freunden.

Leider wurde *Koštana* nie mehr von Chalabala aufgeführt.

EINZELSTELLENKOMMENTAR

Ein unleserliches Wort